Täysistunto

Torstai 22.10.2015 klo 16.02—20.19

3. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiksi avioliittolain muutoksen edellyttämiksi lainmuutoksiksi

Hallituksen esitys HE 65/2015 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelun aloittaa ministeri Lindström.

Keskustelu

17.02 **Oikeus- ja työministeri Jari Lindström** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eduskunta hyväksyi viime joulukuussa avioliittolain muutoksen, jonka nojalla myös samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat solmia avioliiton. Lainmuutos tulee voimaan 1. päivänä maaliskuuta 2017. Tämän esityksen tavoitteena on tehdä lainsäädäntöön ainoastaan ne välttämättömät tarkistukset, joita hyväksytty avioliittolain muutos edellyttää.

Esityksen mukaan parisuhteensa rekisteröineet henkilöt voisivat 1.3.2017 jälkeen muuttaa rekisteröidyn parisuhteen avioliitoksi ilmoittamalla siitä yhdessä maistraatille. Muutos ei siis tapahtuisi automaattisesti.

Uusien parisuhteiden rekisteröinnistä luovuttaisiin. Parisuhteen rekisteröinti ei siis jäisi vaihtoehdoksi avioliiton solmimiselle. Ennen avioliittolain muutoksen voimaantuloa rekisteröity parisuhde jäisi voimaan, jos sitä ei haluta muuttaa avioliitoksi.

Transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetusta laista poistettaisiin niin sanottu naimattomuusedellytys, eli edellytys, jonka mukaan sukupuolen vahvistamista pyytävä henkilö ei ole avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Sukupuolenvahvistamistilanteessa avioliitto ei myöskään muuttuisi rekisteröidyksi parisuhteeksi.

Avioliittokäsitteen muutos vaikuttaa myös avoliittoa ja avioliitonomaisia suhteita koskeviin säännöksiin. Tarkoituksena on, että avoliittoa koskevia säännöksiä sovelletaan kaikkiin pareihin samalla tavoin sukupuolesta riippumatta. Esitys ei sisällä muutoksia sosiaaliturvaetuuksia tai sosiaali- ja terveyspalveluita koskevaan lainsäädäntöön. Niihin tarvittavat lainsäädäntömuutokset valmistellaan erikseen siten, että nekin voivat tulla voimaan 1. päivänä maaliskuuta 2017.

Arvoisa puhemies! Tässä lyhyesti vastahakoisen ministerin esittely. Suhtaudun itse tähän asiaan... Minun kantani ei ole muuttunut mihinkään itse asiaan, tähän lakiin, mutta velvollisuuteni on tämä esitellä, ja tulen tänne enkä puun takaa huutele. Toivon, että kunnioitatte tätä päätöstä. — Kiitoksia. (Markus Mustajärvi: Intomielinen esittelijä!)

17.04 **Mika Niikko ps:** Arvoisa rouva puhemies! Viime vaalikaudella kävimme tunteellista keskustelua samaa sukupuolta olevien parien niin sanotuista ihmisoikeuksista, ja tässä sitä ollaan. Käsittelemme nyt hallituksen esitystä, josta viime eduskunta antoi ohjeistuksen tälle eduskunnalle. Kansalaisaloite ajettiin läpi eduskunnassa median voimin, vaikka se sai enemmistön äänistä vain eteläisessä Suomessa. Satakunnan, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Vaasan, Keski-Suomen, Oulun ja Lapin vaalipiireissä haluttiin edelleen pysyä perinteisessä avioliittokäsityksessä.

Muutokset avioliittolakiin estäisivät lasta tapaamasta toista biologista vanhempaansa. Homo- ja transparien adoptio polkisi lasten oikeuksia, vääristäisi lapsen yhdenvertaisuuden ja olisi lasten kannalta epäreilu. Lakimuutoksen yhteiskunnalliset sekä taloudelliset vaikutukset ovat ennakoimattomia, koska niitä ei koskaan ole tutkittu. Erityisesti lapsivaikutusten huolellinen arviointi tulisi edelleen tehdä, varsinkin kun tiedämme lakimuutoksien tapahtuneen muissa maissa hyvin lyhyenä aikajaksona. Ei niiden vaikutuksista lapsiin ole juuri mitään näyttöä.

Onkin täysin vastuutonta tehdä näin laaja ja sokea yhteiskunnallinen koe ilman pidemmän aikajakson tarkastelua. Vain lapsivaikutusarvioinnin kautta osaamme pohtia adoptiota oikean tiedon valossa. Onhan sentään kysymys lasten ja koko yhteiskunnan tulevaisuudesta, eikä muutoksiin tule ryhtyä ilman perusteellista vaikutusten arviointia. Kysynkin arvoisalta ministeriltä: onko meillä varaa näin laajaan yhteiskuntakokeiluun, jonka koekaniineina ovat omat lapsemme? On nimittäin niin, että tämä hallituksen esitys ei voi olla vaikuttamatta kaikkiin tuleviin sukupolviin ja siihen kristillisen perinnön tarjoamaan siunaukseen, jonka suojassa olemme saaneet kansakuntana elää.

Puhuisin mielelläni enemmänkin lasten oikeudesta isään ja äitiin. En kuitenkaan sitä tee, koska moni on käynyt niin hitaaksi kuulemaan. Koska lasten oikeudet tässä asiassa eivät kaikkia päättäjiä kosketa, puhun suoraan asian ytimestä, elikkä puhun siitä, mikä on sydämessäni tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! On huolestuttavaa, että kyseistä hallituksen esitystä ajetaan kiireellä läpi vieläpä oman ministerimme toimesta. Häpeällinen ei ole riittävän voimakas sana kuvaamaan hallituksen ministereiden voimattomuutta puolustaa avioliittoinstituutiota. Mikä estää ministereitämme tuomasta eduskuntaan vain sellaisia lakeja, jotka he oikeaksi näkevät ja kokevat? Selitykseksi ei riitä edellisen eduskunnan tahtotila. Tämä eduskunta ei ole velassa kenellekään.

Tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden saarnaajat ovat eksyttäneet suuren määrän kansasta ja myös päättäjistä. Leimatuksi tulemisen pelko hiljentää huulet, jotka aiemmin puolustivat lapsen oikeutta isään ja äitiin. Puolustakaa sananvapautta, puolustakaa miehen ja naisen välistä avioliittoa, puolustakaa kristillisiä arvoja. Niin päättäjän tulisi toimia, koska se on koko kansakunnan kannalta kaikkein parasta. Erityisesti vetoan meidän pää- ja ulkoministereihin: Pääministeri Sipilä, ulkoministeri Soini, olette molemmat tunnustavia kristittyjä ja tiedostatte aivan varmasti, että Jumala on korottanut teidät tähän tehtävään juuri tätä aikaa varten. Missä on teidän jumalanpelkonne? Missä on teidän uskonne juuret, ihmisten mielipiteissä vai Jumalan sanassa? Eikö vaaleja käydä juuri siitä syystä, että entisen hallituksen ja eduskunnan virheitä korjataan? Eduskunnassa on kautta aikojen säädetty lakeja, jotka on myöhemmin todettu toimimattomiksi. Jos laki ei ole saanut istuvan hallituksen siunausta, se on kumottu tai muutettu. Näin on toimittu aina ja näin tullaan aina toimimaan.

Arvoisa puhemies! Suomi on kautta aikojen ollut kristitty yhteiskunta, jossa ihmisen arvo ja yhteiskunnan arvojen perusta nousee Jumalan sanasta, Raamatusta. Nyt se arvo-

pohja, jolle maamme on rakennettu, ollaan heittämässä romukoppaan. Tämän hallituksen esitys on nimittäin kannanotto uuden, liberaalimman arvomaailman puolesta. Avioliittolain muutos tulisi väistämättä saamaan aikaan kirkollisia ja yhteiskunnallisia muutospaineita. Paine ei kohdistuisi vain luterilaiseen kirkkoon vaan myös muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin, jotka joutuisivat mahdollisesti luopumaan lopulta vihkimisoikeudestaan. Muutospaineen alle joutuisivat myös koulujen opetussuunnitelmat, jotka alkaisivat pitää esillä homoseksuaalista sukupuolisuuntautumista sekä sukupuolen moninaisuutta. Sukupuolivähemmistöjärjestöt vaatisivat itselleen suurempaa tukea julkisista varoista, jotta heidän edustamiensa vähemmistöjen identiteetti ei jäisi vähemmälle huomiolle sukupuolienemmistöihin nähden. Viharikosten tuomiot kovenisivat, ja julkinen sananvapaus tulisi vähenemään. Kristinuskon käsitys miehen ja naisen välisestä elinikäisestä avioliitosta joutuisi vähitellen syrjään, ja sen esillä pitäminen tulisi tuomittavaksi.

Arvoisa puhemies! Ei tarvitse olla profeetta ennustaakseen, että kahden sukupuolen normi on pian vanhentumassa. Sukupuolineutraalisuus siintää jo horisontissa ja odottaa Setan pöytälaatikossa. Jo vaateet translain muutoksesta ja miehen oikeudesta synnyttää ovat vain yksi ääni kellossa koko sukupuolinormiston romuttamiseksi. Lisäksi kun tiedämme täälläkin istuvien puolueiden, esimerkiksi vihreiden, halun saada moniavioisuus voimaan Suomessakin, on kehityksen suunta huolestuttava.

Keneltä tämänkaltaiset lainsäädännöt olisivat pois? Eivät keneltäkään, jos kysymme tätä liberaaleja arvoja kannattavilta päättäjiltä. Onkin siis harha väittää, ettei sukupuolineutraalista avioliittolaista seuraisi mitään sen enempää. Se tulisi toteutuessaan muuttamaan koko yhteiskuntarakenteemme. Siksi nykyisen eduskunnan onkin syytä pidättäytyä nykyisessä avioliittolaissa ja kumota tänään esitelty hallituksen esitys.

Lopuksi onkin todettava, että itse en uskaltaisi murentaa tätä luomakunnan alusta asti hyväksyttyä ja todettua avioliitto- ja perhekäsitystä. Avioliitto on valtiota vanhempi instituutio. Ensimmäiset kirjalliset merkinnät avioliitosta löytyvätkin jo lähes 5 000 vuoden takaa. Avioliitto on ihmissivilisaation perusrakennuspalikka, joka muodostaa järjestäytyneen yhteiskunnan perusyksikön, perheen. Avioliittolainsäädännöllä on haluttu vuosisatojen ajan hyvin erilaisissa yhteiskunnissa paitsi juridisesti järjestää, myös tukea nimenomaan miehen ja naisen välistä avioliittoa. Avioliiton rajaaminen eri sukupuolten väliseksi ei ole ollut mielivaltaista, koska tämä suhde poikkeaa kaikista muista suhteista: vain mies ja nainen voivat saada keskenään jälkeläisiä. Valtio on antanut tunnustuksensa miehen ja naisen väliselle avioliitolle, koska se instituutiona hyödyttää yhteiskuntaa tavalla, jolla mikään muu ihmisten välinen suhde ei sitä hyödytä. Olenkin harmissani siitä, etteivät esi-isämme aavistaneet, millaiseen suuntaan Suomi yhteiskuntana kehittyy, eivätkä he betonoineet avioliittolakia perustuslakiin. Perussuomalaisten kanta ja oma kantani on, että avioliitto on säilytettävä vain miehen ja naisen välisenä liittona ja perheen ulkopuolista adoptiota samaa sukupuolta oleville pareille ei tule sallia.

17.13 **Timo Harakka sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Edustaja Niikolle toteaisin, että puolueenne on yleensä huolissaan siitä, että äärimmäinen uskonnollinen retoriikka saa poliittisia sisältöjä. Mielestäni se ei kuulu tänne eduskuntaan, oli uskontokunta mikä hyvänsä.

Teille vastauksena riittäköön kirkon ylimmän johtajan, arkkipiispa Kari Mäkisen reaktio, jossa hän totesi jo ennen eduskunnan äänestystä, että jos tasa-arvoinen avioliittolaki hyväksytään, se ei vaaranna ihmisoikeuksia eikä lasten oikeuksia. Kun avioliittolaki hy-

väksyttiin, hän ilmoitti iloitsevansa päätöksestä, ja tähän iloon yhtyy suuri osa Suomen kristillisestä kansastakin.

17.14 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toki arkkipiispa Kari Mäkisellä on oikeus omaan mielipiteeseensä, ja hänellä on myös arvovaltaa siihen mielipiteeseen, en sitä kiistä. (Timo Harakka: Minkä takia on?) Mutta minun näkökulmastani hän on kuitenkin palkkapaimen tässä asiassa, jos ruvetaan puhumaan Raamatun termein.

Mutta mitä tulee tähän avioliittolain muutokseen, niin se tulee vaikuttamaan väistämättä kirkon toimintaan. Me tiedämme sen jokainen tässä salissa istuva ja tässä salissa työskentelevä. Ruotsissa meni vain kuusi kuukautta, kun avioliittolaki muuttui, niin kirkossa alettiin vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja, ja tästä olen huolissani. Tämä kehitys tulee vaikuttamaan uskonnonvapauteen, sananvapauteen. Se tulee vaikuttamaan lasten oikeuteen isään ja äitiin. Tällä on niin monta vaikutusta tähän yhteiskuntaan. Nyt kun tämä kansalaisaloite tähän saliin saatiin ujutettua, niin mitään näistä vaikutusarvioista ei tehty, ja tämä on huolestuttavaa. Me teemme lakeja mutta emme tiedä niitten vaikutusta. Sitten vielä jotkut kehtaavat yrittää kiistää ne, vaikka ne ovat nähtävissä.

17.15 **Mikko Kärnä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän tämän edustaja Niikon uskonnollisen näkökulman, mutta näkemykseni mukaan se ei voi olla maallista lainsäädäntövaltaa käyttävän lainsäätäjän näkökulma. Maallinen valta ei voi asettaa ketään eriarvoiseen asemaan iän, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen tai etnisen alkuperän nojalla. Edustaja Niikon olisi myös hyvä tiedostaa, että avioliitto alkuperäisessä muodossaan on ollut ennen kaikkea taloudellinen sopimus.

Uskonnolliset yhteisöt tehköötulevaisuudessakin omat ratkaisunsa, mutta oma kantani on, että lähetetään tämä asia eteenpäin eikä tempoilla ja vetkutella sen kanssa.

17.16 **Sari Multala kok** (vastauspuheenvuoro): Puheenjohtaja! En voi kuin yhtyä edellisen puhujan sanoihin. Tässä ei ole kysymys mistään niin kutsutuista ihmisoikeuksista vaan nimenomaan ihmisoikeuksista ja ihmisten tasavertaisesta kohtelusta. Se, miten uskonnolliset yhteisöt suhtautuvat tähän lainsäädäntöön ja tekevät omia tulkintojaan omissa käytännöissään, ei mielestäni kuulu tähän saliin; täällä me päätämme lainsäädännöstä, ja minusta tässä keskustelussa pitäisi myös keskittyä siihen.

17.17 **Pentti Oinonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viime hallituskausi käsitteli tätä tasa-arvoista avioliittolakia lähes vuoden päivät. Lähes vuoden päivät jankutettiin tästä samasta asiasta, ja sillä aikaa jäivät köyhät, sairaat, raskautetut, kaikki asiat jäivät hoitamatta tasa-arvoisen avioliittolain kustannuksella. He odottivat siellä, että heidänkin asioihinsa puututaan, mutta ei, tämä oli tärkein viime hallituksen asia.

Tässä äsken mainittiin myös piispa Mäkinen. Hän kyllä otti voimakkaasti kantaa niin kuin myös Helsingin piispa Askola, ja millä seurauksella? Kymmeniätuhansia ihmisiä erosi kirkosta, ja millä seurauksella? Nyt heillä ei ole kotia, missä olla. He joutuivat pois siitä rakkaasta kodistaan, missä he olivat kymmeniä kymmeniä vuosia olleet. Kysynkin: ottavatko piispa Mäkinen ja piispa Askola näiden ihmisten (Puhemies koputtaa) sielut kontolleen?

17.18 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on luontevaa, että kun eduskunta on asiassa päätöksensä demokraattisesti tehnyt, niin ministeri Lindström nyt tehtävänsä mukaisesti noudattaa eduskunnan päätöstä ja siitä hänelle kiitos.

Asiaan sen enempää kantaa ottamatta kansalaisaloitejärjestelmä on joutumassa jossain määrin mielenkiintoiseen valoon. Meillä on tulossa eduskunnan käsittelyyn tämän lainsäädäntötyön jälkeen hetken kuluttua tämän kansalaisaloitteen vastakansalaisaloite. Ja kysyisin ministeri Lindströmiltä, että oletteko ministeriössä käyneet keskustelua siitä, pitäisikö kansalaisaloitejärjestelmää jollain tavalla uudistaa. Itse olen nostanut esille esimerkiksi ei-allekirjoittamismahdollisuuden, sillä tämä voisi olla yksi keino, millä voisi myös kertoa tällaiseen tunteita herättävään kysymykseen myös ei-kannattavansa sitä, ja näin voitaisiin päästä esimerkiksi jatkuvasta kierteestä, että meillä on puolen vuoden välein kansalaisaloite ja sen vasta-aloite täällä käsittelyssä.

17.19 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tässä viitattiin arkkipiispa Mäkisen lausuntoihin, niin haluaisin kuitenkin muistuttaa, että Suomen ev.lut. kirkon vahvistaman avioliittokäsityksen mukaan avioliitto on yhden naisen ja yhden miehen välinen liitto. Tämä asia ilmenee sekä Kirkkokäsikirjasta että piispainkokouksen ja kirkolliskokouksen päätöksistä, ja siinä mielessä ihmettelen sitä, miten arkkipiispa voi poiketa kirkolliskokouksen tekemistä päätöksistä. Tämä muuttunut tilanne ja jäsenistön mielipiteiden voimakas jakaantuminen voi johtaa ja johtaneekin kirkossa sekä hallinnolliseen että opilliseen kriisiin.

17.20 **Jani Toivola vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelussa on tietenkin hyvä muistaa, että nyt oikeastaan ei puhuta suoraan avioliittolaista, vaan näistä muista laeista, mihin tämä avioliittolaki, joka on jo hyväksytty, tulee vaikuttamaan. Itse ajattelisin niin, että kun tuota lakia ajettiin, silloin sitä ajettiin nimenomaan ihmisoikeuksien ja tasa-arvon näkökulmasta, ja myöskin tällä me saimme sen lain ajettua läpi. Asetan paljon toiveita tulevaisuuteen, että meillä tapahtuu sitä kulttuurimuutosta, että me löydämme ne uudet rajat, miten näistä asioista puhutaan.

Jos minä ajattelen edustaja Niikon puhetta tässä salissa, niin minusta se on äärimmäisen halveeraavaa, se on ihmisen tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia loukkaavaa, ja vähintään tämän uuden avioliittolain täytyy antaa suoja niille, jolloin minä kehottaisin myös eduskuntaa pohtimaan, onko tämän tyyppinen retoriikka ja puhe enää soveliasta salissa. Tai kun minä ajattelen ministeriä, jota minä olen monessa kohtaa arvostanut valtavan paljon, niin minä en voi kunnioittaa sellaista, että aloitetaan esittely siten, että sanotaan, että esitellään asia vastenmielisesti. Vaikka olisi mikä oma vakaumus, mutta kun tullaan esittelemään se asia, niin täytyy muistaa, mistä laista me puhumme, että sen takana on ihmisiä, perheitä, yksilöitä, heidän oikeutensa, heidän tasa-arvonsa, heidän hyvinvointinsa. (Puhemies koputtaa) Laki on monelle ihmiselle merkityksellinen, joten (Puhemies koputtaa) sen kunnioitus täytyy muistaa säilyttää.

17.21 **Kari Tolvanen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä jo päätettiin, asia lähetetään lakivaliokunnan käsittelyyn, ja sitä taustaa vasten kiitän ministeriä, että hän virkatyötään täällä tekee, on hänen mielipiteensä asiasta mitä tahansa. Ja kuten edustaja Toivola sanoi, niin nämähän ovat liitännäislakeja siihen lakiin, mikä jo edellisellä kaudella päätettiin, ja on meistä itse kukin mitä mieltä tahansa näistä laeista, niin ne tullaan

käsittelemään lakivaliokunnassa asiallisesti ja täysin puolueettomasti. Samoin jos meille tulee se vasta-aloite, onko se nyt Aito avioliitto -aloite, kansalaisaloite, niin totta kai me arvostamme kansalaisaloitejärjestelmää ja systeemiä, ja minun mielestäni senkin pitää saada sitten arvokas kohtelu.

Siitä pitää sitten kyllä minun mielestäni oikeusministeriössä käydä keskustelua, mikä on näiden vasta-aloitteiden ja mahdollisesti tulevien vasta-aloitteiden kohtalo, mutta se ei tähän keskusteluun kuulu. Kysynkin ministeriltä, että onko jo mietitty tätä kansalaisaloitejärjestelmän kehittämistä millä tavalla.

17.22 **Markus Mustajärvi vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos muistan oikein, niin en ole tästä aiheesta pitänyt koko eduskuntaurani aikana yhtään puhetta, ei sen takia, että se asia olisi epäselvä minulle tai vaikea, päinvastoin: en ole puhunut siitä syystä, että se asia on ollut päivänselvä. Silloin, kun on kyse ihmisoikeuksista, ei kantaansa pidä kauhean kauan miettiä. Mutta mittasuhteet tässä ovat pettäneet kyllä aika lailla, ja ihmettelen kyllä, että jos edustaja Niikko on näin todella vakaumuksensa ja kantansa takana, niin kuinka hän voi hakea perusteiksi, että viime kaudella toimittiin jotenkin kyseenalaisella tavalla, ja aluepoliittisin perustein kyseenalaistaa sitten tämän viime kauden tuloksen, tai sanoa, että ministerit saavat paikkansa Jumalalta. Miten sitten on mahdollista, että tänne eduskuntaan on lipsahtanut muutama ateistikin?

17.23 **Nasima Razmyar sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Toivolalle erinomaisesta puheenvuorosta, en voi muuta kuin yhtyä siihen. Kyllä meillä on jonkinlainen vastuu, myös ministerillä, siitä, minkälaista keskustelua täällä käydään ja minkälaista viestiä halutaan antaa. En usko, että tähän on käytetty lainkaan liikaa aikaa viime kaudella, koska näköjään tämä keskustelu on edelleen tarpeen. Uskon, että jokainen täällä käyty keskustelu ja jokainen keskustelu, mitä erityisesti kansalaisten parissa on käyty, niiden kymmenientuhansien ihmisten parissa on käyty, on varmasti ollut enemmän kuin tarpeen.

Kuten edustaja Toivola tässä hyvin huomautti, niin tässä on kyse nimenomaan näistä muutoksista, joita nyt sisältyy hallituksen esitykseen. Tässä on oikeastaan näitä välttämättömiä muutoksia tulossa, mutta kysyisin ministeriltä näistä muista, edelleen erittäin räikeistä ihmisoikeusloukkauksista, mitä meillä on edelleen täällä Suomessa, esimerkiksi translaki. Siitä olemme jättäneet muutaman sosialidemokraattisen kansanedustajan kanssa tänään kirjallisen kysymyksen. (Puhemies koputtaa) Onko syytä myös näihin asioihin ottaa jo tässä vaiheessa kantaa?

17.24 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on historiansa aikana ollut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edelläkävijä. Avioliittolakiin tehdyt muutokset ovat jälleen oikea askel kohti tosiasiallista yhdenvertaisuutta ja myös tasa-arvoa. Tasa-arvoista avioliittoa koskevat, tärkeimmät sääntelyä koskevat, ratkaisut on jo tehty. Kysymys on ollut siitä, että voimassa oleva avioliittolaki on asettanut ihmiset eriarvoiseen asemaan puolison sukupuolen perusteella. Suomen hallitusmuotoon yhdenvertaisuus otettiin vuonna 1919 perustuslakivaliokunnan toimesta ja vuoden 1995 perusoikeusuudistuksessa säännökseen lisättiin nimenomaiset syrjintäkiellot sekä lasten ja sukupuolten tasa-arvoa turvaavat säännökset. Suomen perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa asettaa ilman hy-

väksyttävää perustetta eri asemaan sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn, kuten seksuaalisen suuntautumisen, perusteella.

Pidän hyvänä, että tämä lakiesitys on vihdoinkin saatu eduskunnan käsittelyyn.

Puhemies Maria Lohela: Seuraavaksi ministeri Lindström, 3 minuuttia.

17.25 **Oikeus- ja työministeri Jari Lindström:** Arvoisa puhemies! Otetaan hieman selvennystä tähän vastahakoisuuteen. Minua tituleerattiin sillä nimellä, kun en esitellyt tätä valtioneuvostossa, koska minulla oli este — silloin sanottiin, että vastahakoinen ministeri, ja sen takia sanoin näin. Kunnioitan edellisen eduskunnan tekemää ratkaisua, vaikka itse olin ja olen eri mieltä. Tuon nämä liitännäislait tänne esittelyyn, koska se on minun tehtäväni. Itse asiasta en ole mieltäni muuttanut, mutta tämä on minun velvollisuuteni. Eli kunnioitan eduskunnan tekemää päätöstä. Joudun muutenkin tässä työssä välillä puolustamaan ikäviä asioita ja sellaisia, joista voi sanoa, että olen eri mieltä. Tässä on yksi sellainen, mutta suhtaudun tähän kuitenkin ihan rauhallisesti, ja sitä toivon tietysti kaikilta, että tässä ei nyt lähdettäisi mihinkään ylilyönteihin.

Täällä tuli asiallisia kysymyksiä liittyen tähän kansalaisaloitesysteemiin, että onko tässä kehitettävää. Edustaja Heinonen ja edustaja Tolvanen tämän nostivat esille. Kyllä tästä on käyty keskustelua, koska me pohdimme sitä, johtaako tämä sellaiseen loputtomaan suohon, että tulee aloite, vasta-aloite, aloite, vasta-aloite. Tämähän ei ole tämän kansalaisaloitteen idea, että ne, jotka häviävät, tekevät aloitteen ja tuovat tänne. Mitä sitten tapahtuu? Se on sitten jatkuvaa lakien säätämistä edestakaisin, ja se ei ole tietenkään kenellekään eikä ainakaan tälle talolle, tämän arvovallalle hyväksi, jos näin tapahtuu. Eli kyllä sitä on syytä pohtia, ja hyviä ideoita tämän kansalaisaloitesysteemin kehittämiseksi on mietitty, ja totta kai, jos on ajatuksia, otetaan niitä vastaan. Voisiko se olla sitten joku semmoinen, tässä nyt oli esitetty näitä ajatuksia, että täytyykö sen olla oleellisesti erilainen tai joku muu, mikä se tapa on, niin sitä keskusteltua tietenkin on syytä käydä.

Edustaja Tolvanen kiinnitti huomion myös näitten liitännäislakien käsittelyyn ja siihen, että ne on syytä käydä läpi asiallisesti. Se on tämän talon tehtävä — oli sitten itse siitä asiasta mitä mieltä tahansa — että hommat tehdään asiallisesti. Meillä on mahdollisuus olla eri mieltä, meillä on mahdollisuus äänestää, ja sitten kun äänestetään, niin jokainen kertoo oman kantansa.

Puhemies Maria Lohela: Puhujalistaan.

17.28 **Peter Östman kd:** Arvoisa rouva puhemies! Kristillisdemokraatit eivät tukeneet kansalaisaloitteen pohjalta vajaa vuosi sitten säädettyä avioliittolain muutosta sukupuolineutraaliksi, ja pidämme ehdotettuja liitännäislakeja erittäin ongelmallisina. Ellei tämä eduskunta toisin päätä, laki avioliittolain muuttamisesta sekä liitännäislait tulevat voimaan 1.3. vuonna 2017.

Hallituksen esityksen mukaan rekisteröidyn parisuhteen voisi nyt muuttaa avioliitoksi parisuhteen osapuolten yhteisellä ilmoituksella maistraattiin. Emme pidä hyväksyttävänä avioliiton solmimista pelkällä ilmoitusmenettelyllä. Mielestämme avioliittoon vihittävien tulee jatkossakin antaa avioliittovala todistajien läsnä ollessa. Rekisteröidyn parisuhteen solmimisen yhteydestä se puuttuu.

Arvoisa rouva puhemies! Esityksen mukaan rekisteröity parisuhde jäisi virallisena parisuhteen muotona edelleen voimaan niiden osalta, jotka ovat parisuhteensa jo rekisteröineet. Uusia rekisteröintejä ei kuitenkaan enää tehtäisi. Lisää sekavuutta tilanteeseen tuo aikomus rekisteröidä ulkomailla rekisteröidyt parit Suomessa, vaikka Suomessa ei enää olisi kyseistä lakia. Tämä herättää kysymyksen yhdenvertaisesta kohtelusta.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä arvioidaan, että maistraatin työmäärä voi lisääntyneiden siviilivihkimisten myötä hetkellisesti kasvaa, mutta suurempaan kasvuun ei uskota. Esitys jättää huomioimatta, että kristilliset kirkot, jotka suorittavat suurimman osan avioliittoon vihkimisistä, eivät ole vielä muodostaneet kantaa uuteen tilanteeseen. On mahdollista, että avioliittokäsityksen eriytymisen seurauksena osa kirkkokunnista luopuu vihkimisoikeudesta. Tämä lisäisi maistraattien kuluja merkittävästi. Arvio maistraattien kasvavista kuluista voidaan tehdä uskottavasti vasta, kun kirkkokuntien päätökset ovat tiedossa.

Arvoisa rouva puhemies! Esitykseen on sisällytetty muutos uskonnonvapauslakiin. Esityksen mukaan äiti ei enää yksinään voisi päättää lapsen liittämisestä uskonnolliseen yhdyskuntaan, mikäli huoltajat ovat asiasta keskenään erimielisiä, vaan tarvittaisiin huoltajien yhteinen näkemys. Tämä muutos koskisi kaikkia maamme perheitä, ei ainoastaan kahden naisen tai kahden miehen muodostamia suhteita.

Oikeus kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan on lapselle kuuluva ihmis- ja perusoikeus. Esitys lisäisi juurettomuutta ja uskonnottomuutta sekä kaventaa osaltaan myönteistä uskonnonvapautta. Se myös vaikeuttaisi lasten arvokasvatusta kodeissa ja kouluissa. Lakimuutos on merkitykseltään mittava ja edellyttäisi meidän mielestämme asianmukaista lausuntokierrosta sekä vaikutusarviointia.

Arvoisa rouva puhemies! Esityksen valmistelu ei täytä kristillisdemokraattien mielestä hyvän hallinnon kriteereitä. Esityksestä puuttuvat eri hallinnonaloihin liittyvät vaikutusten poikkihallinnolliset arvioinnit, perintökaari, perheoikeus ja sosiaaliturvan muutokset sekä taloudelliset vaikutukset. Esityksen muutokset ovat osin historiallisesti ja kulttuurisesti merkittäviä ja koskettavat myös perusoikeuksia ja vaatisivat siksi asianmukaisesti järjestettyä laajaa lausuntokierrosta sekä vaikutusarviointia.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän esityksen valmistelussa on kiirehditty. Valmistelusta heijastuu näkemys isojen periaatteellisten kysymysten käsittelystä ikään kuin teknisinä yksityiskohtina.

KD:n eduskuntaryhmä ei näe lakimuutosten kiirehtimistä perusteltuna, ja tulemme esittämään niiden hylkäämistä.

17.33 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käytetty puheenvuoroja niin puolesta kuin vastaan, ja hieman hämmästyttää se, että jotenkin olisi yksi parlamentaarinen ryhmä täällä, jolla ei olisi oikeutta omaan vakaumukseen ja sen esille tuomiseen ja perustelemiseen. Pidän sitä kyllä demokratian räikeänä kaventamisena. Vihreä voi olla vihreä ja punainen voi olla punainen. Myös kristillisdemokraatti voi ilmaista omaa maailmankatsomustaan ja siihen perustuvaa uskoaan ja näkemystään, sille pitää tässä yhteiskunnassa olla myös tila.

Täällä käytiin keskustelua rasismista hetki sitten, ja olimme kaikki sitä mieltä, että kaikenlainen rasismi tulee torjua. Koen sen erittäin, no, tekisi mieli käyttää sanaa loukkaavana, että minä en saisi ilmaista uskoani. Se menee henkisen rasismin puolelle.

Arvoisa rouva puhemies! Me käsittelemme nyt esitystä, joka on niin sanottu liitännäislaki viime eduskunnan päätösten pohjalta. Jokainen eduskunta vuorollaan säätää lakeja ja muuttaa edellisten eduskuntien lakeja, muuttaa niitä, jopa peruuttaa, niin kuin tämä hallitus, puolen vuoden ikäinen hallitus, on tuonut jo kaksi esitystä lain peruuttamisesta. En näe mitään ongelmaa siinä, että jos tämä eduskunta niin katsoo, niin sillä on mahdollisuus peruuttaa viime kaudella tehty avioliittolain muutos. Se on täysin mahdollista.

Tuo avioliittolakimuutos, joka viime kaudella tehtiin, saamani selvityksen mukaan vaikuttaa lähes 200 lakiin ja säädökseen. Ja se onkin hyvin mielenkiintoista, miten me teemme tässä talossa ilman arviointeja sellaista lainsäädäntöä, jonka muutosvaikutukset ovat näin mittavat.

Sitten täällä puhuttiin kansalaisaloitteiden roolista ja tehtävästä. Jaan sen huolen siitä, että jos kansalaisaloitteen pohjalta voidaan suoraan ohittaa normaali lainsäädäntömenettely, niin meillä on tässä kansalaisaloitelaissa valuvika. Koko poikkihallinnollinen, normaali ministeriöiden välinen valmistelu jäi tässä avioliittolain muutoksessa tekemättä. Se tuli ohi kaikkien normaalien käytäntöjen. Nyt me olemme siinä pisteessä, että tänne tulee 20—30 lakia, jotka siis vaikuttavat 200 lakiin ja säädökseen, ja me joudumme täällä nyt sitten käymään keskustelua, mikä niiden mahdollinen vaikutus on.

No, seuraava megatrendi — näin sanovat tulevaisuustutkijat — on neutraliteetti. Suvaitsevaisuus on nyt tietyllä tavalla trendinä jätetty taakse, koska suvaitsevaisuuden voimakkaat ajajat ampuivat itseään jalkaan, kun eivät suvainneet niitä, jotka eivät heitä suvainneet. Nyt meillä on edessä sellainen uusi trendi, neutraliteetti, jossa kukaan ei ole yhtään mitään, identiteetit katoavat, suomalaiset eivät ole enää suomalaisia, he ovat helsinkiläisiä tai kuopiolaisia tai lontoolaisia tai jotain. Ihmisiltä katoaa identiteetti. Se on se, joka meillä on edessämme, kun lähdemme tälle niin sanotulle neutraliteettitielle.

Arvoisa puheenjohtaja! Arvostan keskustelua, arvostan keskinäistä kunnioitusta, arvostan sitä, että me täällä arvokkaasti puhuttelemme toisiamme, kuulun tässä mielessä vanhan liiton miehiin. Uskon, että jos näistä kaikista asioista rauhassa keskustelemme ja hyväksymme tosiasiat — niin kuin kaikkien muidenkin lakien kohdalla me kuuntelemme toisiamme, teemme selvityksiä ja otamme osaksi päätöksentekoon nuo vaikutukset — niin tässäkin ja näissäkin liitännäislaeissa meidän pitäisi hyväksyä se todellisuus, joka meillä on edessämme, että meillä on massiivinen määrä lakeja nyt, joihin tämä vaikuttaa ilman niiden seurauksien arviointia. Tästä olen surullinen.

Täällä on jo hyvin puhuttu, mihin tämä nyt esillä oleva laki tulee vaikuttamaan, ja meidän kohdallamme, kristillisdemokraattien, on aivan selvä, että avioliitto on sellainen instituutio, joka on yksi perustavaa laatua oleva instituutio, jolla on aivan oma erityinen asemansa yhteiskunnassa. Sitä me tässä puolustamme. En usko, että täällä on ketään, joka voi väittää, että kaikki ihmissuhteet olisivat samanarvoisia. Jokaisella meillä on ihmissuhteita, jotka ovat erilaisia. Uskomme, että avioliiton erityisasema yhteiskunnassa lähtee juuri tästä periaatteesta, että on yksi sellainen merkittävä ihmissuhde, jota on tärkeää yhteiskunnallisesti suojata. Nyt tästä periaatteesta sitten olemme edellisellä kaudella päättäneet luopua. Ei olisi huono asia peruuttaa silloin, kun ollaan tehty semmoinen päätös, joka tulee näin merkittävällä tavalla muuttaman yhteiskuntaa.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvä herra oikeusministeri, arvostan teidän rehellisyyttänne, se tekee minuun suuren vaikutuksen. — Kiitoksia.

17.40 **Ozan Yanar vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Välillä tuntuu siltä, että me emme olisi käyneet tätä keskustelua viime kaudella. Emmekö ole käyneet tätä keskustelua ja eikö demokratia käy? Tämä on aika yksinkertainen kysymys. Miksi se on huonoa, että Suomi noudattaa ihmisoikeuksia? Miksi se on huonoa, että rakkaus kuuluu kaikille?

Haluan vain todeta tähän loppuun, että monet perussuomalaiset edustajat saattavat mennä hysteerisiksi, kun puhuvat esimerkiksi islamista, ja kun puhutaan uskonnollisesta konservatismista — Mika Niikon teksti kuulosti suoraan aika islamistipuolueen tekstiltä. Välillä tulee semmoinen olo, että te olette kopioita toisistanne.

Kuten sanottu, tämä on aika yksinkertainen asia, rakkaus kuuluu kaikille, ja Suomi on maa, jossa ihmisoikeudet toteutuvat, ja on mahtavaa, että me olemme menemässä tässä asiassa eteenpäin, ihan sama, mitä vastustajat sanovat. — Kiitos.

17.41 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Yanar, rakkaus kuuluu kaikille, mutta myös totuuden puhuminen kuuluu kaikille. Meillä on jokaisella sananvapaus, kuten tässä kuulimme. Jos ette vielä nyt sitä tiedä, niin kyllä eduskunnassa on siteerattu Raamattua perustamisesta saakka harva se päivä. Ei täällä paljoa Darwinia ole siteerattu mutta Raamattua sitäkin enemmän.

Halusin vielä vastata edustaja Razmyarille, puhuitte näistä ihmisoikeuksista — hän taisi jo poistua — kun translakia viedään eteenpäin. Tämäkin nähdään ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymyksenä. Kysynkin, mihin se raja sitten vedetään. Aina kun tehdään lakeja, niin se jonnekin päin on väärällä tavalla kallellaan. Sen me tiedämme, me olemme lainsäätäjiä, me rajoitamme ihmisten elämää tavalla tai toisella. En usko, että nyt on rajoitettu ihmisoikeusnäkökulmasta asti.

Vielä edustaja Mustajärvelle haluaisin sanoa, vaikka hän ei ole paikalla: sinäkin olet tehtäväsi saanut Jumalalta, esivalta on Jumalan asettama. Meille kaikille on oma tehtävämme täällä. Siinä mielessä haluan tätä näkökulmaa tuoda esille, koska te olette tulleet liian (Puhemies koputtaa) hitaiksi kuulemaan näistä muista asioista.

Puhemies Maria Lohela: Muistutan edustajia, että tässä salissa on tapana teititellä toisia.

17.42 **Ville Niinistö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan suuresti edustaja Laukkasta, joka on tehnyt jo hyvin lyhyessä ajassa vaikutuksen hyvillä puheillaan monissa kysymyksissä ja erityisesti köyhyyden torjumisessa.

Olen hieman surullinen siitä, että jotkut kokevat, että heidän oma uskonnollinen vakaumus olisi jotenkin tässä ahdingossa, kun ihmisoikeuksia laajennetaan — näinhän se ei ole. Kaikilla meillä on sananvapaus, kaikilla meillä on vapaus elää niin kuin itse haluamme. Minusta se on vähän itsensä ylentämistä, jos ajattelee, että minun uskonnollisen vakaumukseni perusteella minä voisin rajoittaa toisten ihmisten ihmisoikeuksia, tasa-arvoista oikeutta avioliittoon. Meillä — minulla ja teillä, edustaja Laukkanen — on oikeus elää omalla tavallamme. Juuri tasa-arvoinen ihmisoikeuksia puolustava lainsäädäntö ja oikeusvaltio, jossa maallinen laki on tasa-arvoinen kaikille, takaa teidänkin oikeutenne elää juuri teidän tavallanne. Se vahvistaa uskonnollisten yhteisöjen, erilaisten yhteisöjen oikeuksia ilmaista itseään julkisessa keskustelussa, kun erilaisuus sallitaan. Se vahvistaa ateistisia yhteisöjä, se vahvistaa erilaisten vähemmistöjen oikeuksia, enkä näe yhtään (Puhemies koputtaa) ristiriitaa: identiteetit vahvistuvat, kun kaikille identiteeteille on tilaa.

17.43 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Juuri näin, niin kuin edustaja Niinistö sanoi. Tämä keskinäinen kunnioitus ja keskusteluyhteys ovat tässä tärkeitä. On hyvä, että puhutaan ihmisoikeuksista, laajennetaan sitä käsitystä ja mennään eteenpäin niissä asioissa. En usko, että tässä ihmisoikeuskysymyksessä olemme vielä täysin tutustuneet toisiimme, mitä kaikkea se sisältää. Käyn jatkuvasti Euroopassa erilaisten ihmisoikeuskysymysten merkeissä. Olen istunut IONKissa neljä vuotta puhumassa maailmanlaajuisista ihmisoikeuksista — ne ovat hyvin tuttuja minulle.

Arvoisa puhemies! Kun nämä muutokset, jotka meillä tässä nyt ovat käsillä, ovat niin laajoja, että me teemme väärin ihmisiä kohtaan, jos emme käsittele niitä niin laajasti kuin ne vaativat, me ikään kuin madallamme omaa lainsäädäntötasoamme, ja siitä haluan myös käydä keskustelua.

17.44 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä Yanar puhui islamisteista ja hysteriasta, ja täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa puhuttiin siitä arvokkaasta kielenkäytöstä. Minä olen itse ihan samaa mieltä, että me olemme eduskunnassa, että tämä ei ole mikään hollitupa. Mutta eivät minun mielestäni islamisti, hysteria ja tämmöiset termit ole kauhean mukavia. Onko sinulla jotain islamia vastaan? Onko se sitten jotenkin huono asia? Jotenkin minä en nyt oikein ymmärtänyt, että me olisimme jotenkin hysteerisiä. Minun mielestäni me olemme olleet tässä ihan rauhallisia, nyt minäkin olen tässä ihan rauhallinen, ja ministeri on ollut rauhallinen. Itsekin on hyvä katsoa, ettei pata kattilaa soimaa, vai miten se menee.

17.45 **Jaana Pelkonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hienoa, tärkeää ja korkea aika, että Suomen perhelainsäädäntö saatetaan tähän nykypäivään. Kyse on ennen kaikkea perusoikeuksista, kyse on tasa-arvosta, ja kyse on vapaudesta. Kyse ei ole omantunnon asiasta. Kyse on yhdenvertaisesta suomalaisesta yhteiskunnasta, jossa joka ikisellä suomalaisella perheellä on mahdollisuus elää normaalia elämää riippumatta seksuaalisesta suuntautumisesta. Todella toivon, että eduskunta käsittelee nämä tarvittavat säädösmuutokset nopeasti.

17.46 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää edustaja Niikkoa erittäin hyvästä puheesta. Yhdyn siihen ja tuen edustajan ajatuksia.

Edustaja Yanar, haluaisin kysyä, olimmeko me sitten vuosi sitten islamistinen tai islamilainen valtio, koska kysymyshän on voimassa olevasta laista. Jos olisimme täällä nyt olleet ehdottamassa moniavioisuutta, niin se kyllä on tuossa šaria-laissa, ja se on islamistinen.

Ihmettelen myös edustaja Toivolaa, että hän suhtautui negatiivisesti siihen, että ministeri Lindström sanoi oman mielipiteensä. Minä kunnioitan sitä, että eduskunnassa saa jatkossakin sanoa oman mielipiteensä, johtui se sitten teismistä tai ateismista tai jostakin muusta asiasta. Ja olemmeko me todella miettineet, onko tässä kysymys lapsen oikeudesta isään ja äitiin vai aikuisen oikeudesta lapseen? Siitä meidän oikeasti pitäisi keskustella. Tutkimukset (Puhemies koputtaa) ovat osoittaneet, että (Puhemies: Aika!) sekä äidin että isän rooli on tärkeä, (Puhemies: Aika on täynnä!) ja minä en halua sukupuolineutraalia yhteiskuntaa.

17.47 **Jani Toivola vihr** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos nyt lyhyesti vastaan tähän, niin ymmärsin ilmeisesti ministerin alkupuheenvuorossa tämän yhden sanan, joka oli tarkoitettu vitsiksi ja viittasi johonkin aikaisempaan kirjoitukseeni, väärin, ja tartuin siihen vain sen takia — en siksi, etteikö ihmisillä saisi olla henkilökohtaista vakaumusta tai erilaisia mielipiteitä. Mutta oikeastaan se, mitä yritin puheenvuorossa perustella, on se, että kun syntyy uutta lakia, joka nojautuu ihmisoikeuksiin ja tasa-arvoon, niin sehän ei ole vain tekninen laki, vaan toivoin myös, että sen kautta syntyy kulttuurista muutosta, joka tukee näitä ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa. Ja silloin me voimme puhua vaikka naisten oikeuksista tai eri etnisten ryhmien oikeuksista ja asemasta ja siitä, minkälaista kieltä saadaan käyttää. Oma toiveeni on se, että tämä myös edistää sitä kulttuurista muutosta, että meille syntyy ehkä uusia rajoja siitä, mikä ikään kuin kuuluu mielipiteen vapauteen...

Puhemies Maria Lohela: Anteeksi, edustaja Toivola, pyydän, että puhutte tänne päin, niin että ääni kuuluu.

Pahoittelut. — ... silloin, kun on julkista puhetta, ja mikä menee yli sen rajan, että ihmisen oikeuksia ja sitä tunnustettua tasa-arvoa ruvetaan loukkaamaan. (Välihuutoja.) — Olen pahoillani, olen tosi pahoillani, yritän nyt parhaani mukaan tässä suunnata puheeni mikrofoniin. Kun tämä on hyvin tärkeä aihe, niin tässä haluaa ikään kun puhua sille, jolle puhuu. — Varmaan ymmärrätte, mitä tarkoitan, että me emme voi esimerkiksi naisista enää tietyllä tavalla puhua tässä salissa. Silloin meidän pitäisi miettiä myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kohdalla, kun tämmöinen laki tulee, miten se vaikuttaa siihen julkiseen puheeseen ja retoriikkaan, (Puhemies koputtaa) mitä me yleisessä keskustelussa ilmennämme.

17.49 **Suna Kymäläinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä otettiin esille, että kysymys on lapsen oikeudesta molempiin vanhempiin. Tässä keskustelussa tulee kyllä muistaa se, että eri syistä jo tällä hetkellä elää lapsia, joilla ei ole ehkä kumpaakaan vanhempaa olemassa, ja eri syistä elää tälläkin hetkellä lapsia vain toisen vanhemman kanssa. Tasa-arvoinen avioliittolaki ei tuo yhtään homoparia tai homoperhettä lisää eikä yhtään lisää lapsia, jotka elävät homoperheessä. Niitä on jo tällä hetkellä. Nyt puhutaan siitä oikeudesta, että ollaan yhdenvertaisia. Ja jos puhutaan lapsen oikeudesta, niin miksi lapselta vietäisiin se oikeus, että hänen perheellään ja hänen vanhemmillaan, jotka häntä hoitavat, olisi sama oikeus kuin kaikilla muillakin vanhemmilla?

17.50 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässäkin debatissa on käytetty, niin kuin viime hallituskaudella, perusteluna tätä ihmisoikeusasiaa. Minä en nyt oikein ymmärrä sitten, miten edustajat tulkitsevat ihmisoikeudet. Maailmassa on paljon sinkkuja. Osa heistä on itse valinnut elämän sinkkuina. Maailmassa on myös paljon sinkkuja, jotka haluaisivat avioitua, mutta jos ei löydy toista osapuolta, joka suostuu siihen, niin pitäisikö meidän nyt kuitenkin säätää sellainen laki, että näilläkin olisi oikeus avioliittoon — jos me oikein pitkälle vedämme tämän ihmisoikeus- ja perusoikeuskysymyksen.

Sitten on myöskin vedottu tähän rakkauden rajaamiseen — rakkauden rajaamiseen. Sanon siihen vain sen, että eduskunta ei pysty edistämään tai hidastamaan rakkautta. Olen oi-

kein tyytyväinen siihen, että se asia ei ole oikeusministeri Lindströmin käsissä. (Naurua) Siihen minä tyydyn.

17.51 **Hanna Halmeenpää vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata tai oikeastaan tarttua tähän sanaan ihmisoikeus. Täällä käytettiin aikaisemmin puheenvuoroja, joissa todettiin, että lapsen ihmisoikeus ja perusoikeus on oikeus äitiin ja isään. Tällaista kirjausta ei kyllä mistään ihmisoikeuslaista tai -sopimuksesta löydy. Mutta löytyy kyllä kirjaus, jonka mukaan lapsella on oikeus huoltajaan. Se on lapsen perusoikeus ja ihmisoikeus.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännön lähtökohtana ei mielestäni tule olla ihmisten jaottelu eriarvoisiin ryhmiin. Mielestäni lainsäätäjien tämänkin lakimuutoskokonaisuuden kohdalla käymän keskustelun ei tule perustua eri vakaumusten, näkemysten tai vakaumuksettomuuden kunnioittamatta jättämiseen. Mitä on suvaitsevaisuus? Se on kaiketi kunnioitusta toisiamme kohtaan. Se ei kai oikeuta suvaitsemaan vain oman arvopohjan mukaisia näkemyksiä ja tuomitsemaan muita.

Olen itse kristillisen kirkon jäsen, aion olla jatkossakin, (Puhemies koputtaa) aivan kuten useimmat meistä suomalaisista. Meitä on moneksi. Mielestäni tasa-arvoinen avioliitto kuuluu kaikille.

17.52 **Kari Tolvanen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ollaan tästä itse asiasta nyt sitten mitä mieltä tahansa — puolesta, vastaan tai jotain siltä väliltä — minä nyt toivoisin kuitenkin, että tämä keskustelu pysyisi asiallisena. Että puhutaan asiasta, ja ei toisia nimitellä eikä osoiteta. Jokaisella on oma vakaumus, ja suvaitsevuutta tarvitaan tänne saliin, ja kuten sanoin lakivaliokunnassa, tämä tullaan asianmukaisesti käsittelemään.

Mutta nyt ministeriä vaivaisin sen verran, kun hän on paikalla: Silloin, kun tämä kansalaisaloite viime kaudella tuli, niin heti pitkään lainkäyttäjänä olleena näki, että eihän tämä asia kahta sanaa muuttamalla hoidu, kuten siinä kansalaisaloitteessa väitettiin. Ja tässä esityksessä on nyt tullut näitä liitännäislakeja, joita te olette tuonut tänne. Minä tiedän, että STM:stä tullee vielä lisää. Onko teillä tietoa, paljonko sieltä tulee? Tuleeko vielä OM:stä jotain lisälakeja ja millä aikataululla? Että saataisiin vähän jäntevöitettyä tätä työskentelyä.

17.53 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kuunnellessa tulee melkoinen déjà-vu-olo siitä, kun kuuntelin tätä vastaavaa keskustelua viime kaudella.

Täällä edustaja Oinonen oli huolissaan siitä, että viime kaudella tämä keskustelu vei aikaa muilta asioilta. Niinpä olisikin nyt syytä säätää nämä lait äkkiä läpi — nämä tärkeät lait, mistä jo viime kaudella päätettiin — jotta meidän ei enää tarvitsisi tästä asiasta keskustella, vaan Suomessa tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet viimein toteutuisivat.

Kysyisinkin ministeriltä, miksi tässä asiassa tällä tavalla vatuloidaan, että nämä lait ja varsinainen tasa-arvoinen avioliittolaki tulee vasta maaliskuussa 2017 voimaan, kun hallitus on paljon heikommallakin valmistelulla, nopealla aikataululla vienyt muita lakeja läpi. Eikö tätä nimenomaan olisi syytä kiirehtiä, että Suomessa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus mahdollisimman äkkiä toteutuisivat?

17.54 **Lea Mäkipää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslain 11 §:n mukaan sanotaan, että uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja

harjoittaa uskontoa. Ketään loukkaamatta jokainen saa täällä olla jotain mieltä, mitä haluaa. Nämä ovat niitä asioita, että ollaan joko "kyllä" tai "ei".

Mutta minun uskoni lähtee siitä, että avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto. Päättäjänä meistä jokainen, niin minä kuin muut, on vastuussa puheistaan ja teoistaan tämänkin asian kohdalla. Tuntuu kyllä ihmeelliseltä, että me olemme ihmisoikeuden vastaisia, mutta juuri tämä laki korostaa, että minä haluan kanssa kunnioitusta ihmisoikeutta kohtaan, että tämä on minulle tämmöinen ihmisoikeuden käsite, jota teidän pitäisi kunnioittaa. Tietysti taas minun pitää kunnioittaa toisia vastapuolia.

Lainsäätäjänä toivon, (Puhemies koputtaa) että tulee tämä Aito avioliitto -kansalaisaloite käsittelyyn, (Puhemies: Aika!) että voisimme taas siitä keskustella.

17.56 **Jaana Pelkonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Salissa puhutaan tänään taas paljon vakaumuksesta ja omastatunnosta. Itse koen, että lainsäätäjän on kyettävä tekemään ero oman henkilökohtaisen vakaumuksensa ja lainsäätäjän roolin välillä siitä puhtaasta syystä, että joka ikistä ihmistä on kohdeltava lain edessä yhdenvertaisesti riippumatta tämän seksuaalisesta suuntautumisesta.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Lindström, 3 minuuttia.

17.56 **Oikeus- ja työministeri Jari Lindström:** Arvoisa puhemies! Voi olla, että puhun vastoin parempaa tietoani, mutta kun edustaja Sarkkinen kysyi, miksi vasta 1.3.2017, ymmärtääkseni tämä oli se eduskunnan päätös ja tähän tämä nojautuu. Ei tätä mitenkään jarruteta eikä mitään, se on eduskunnan päätös, ja se on aika loogista, että sitä kunnioitetaan niin kuin kaikkea siihen liittyvää, myös näitä liitännäislakeja.

Sitten toisaalta edustaja Tolvasen esittämä kysymys näistä muista muutoksista: Niiden tietojen mukaan, mitä minulla on, kun se laki itse asiassa hyväksyttiin edellisen eduskunnan aikana, tuli aika tiukka aikataulu OM:n puolella valmistella näitä. Siellä on tehty ne työt, mitä siellä on tehtävissä. STM:n puolella on sitten tekemättä jotakin. Ainakin minulla on ymmärrys siitä, että sosiaaliturvaa ja sosiaali- ja terveyspalveluja koskevat lainsäädännön muutokset tulevat myöhemmässä vaiheessa mutta kuitenkin samaan syssyyn sitten ennen tätä, kun tämä 1.3.2017 päivämäärä koittaa. Tämä on se tieto, mikä minulla on.

Puhemies Maria Lohela: Vielä näyttää olevan halua debatoida.

17.57 **Timo Harakka sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tämähän on todella historiallinen hetki, tasa-arvoista avioliittolakia aletaan panna toimeen. Se on yhdenvertaisuuden kannalta historiallinen hetki, ja se on demokratian kannalta historiallinen hetki.

Mutta kuten on tässä salissa kuultu, tänäänkin tämä laki jakaa voimakkaasti mielipiteitä. Samanlainen kysymys oli 20 vuotta sitten EU-ratkaisu. Kunnioitan todella syvästi heitä, jotka jäivät tappiolle tässä kansanäänestyksessä mutta jättivät sen pettymyksen taakseen. Se oli ihan aitoa isänmaallisuutta. Oma kokemukseni on, että monet niistäkin, jotka ovat jyrkästikin vastustaneet tätä lakia, ovat menneet elämässä eteenpäin, ja toivon, että loputkin voivat kokea, että heitä ei ole henkilökohtaisesti tai heidän vakaumustaan loukattu, syrjitty tai syrjäytetty, vaikka oma asia ei voittanut.

Näinä aikoina meillä on suuria haasteita ja suuria vastuita siinä, miten kansakunta saadaan taas menestymään. Meidän ei pidä eikä meillä ole oikeutta haaskata voimavarojam-

me siihen, että kaivelemme, tongimme, ruodimme ja revimme jo tehtyjä päätöksiä, nyt ne on saatettava toimeksi. (Puhemies koputtaa) Meidän velvollisuutemme on katsoa eteenpäin.

17.58 **Kari Kulmala ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tänään meillä on käsittelyssä erittäin tärkeä ja jopa kuuma lakimuutos. Asiasta voidaan olla hyvinkin montaa mieltä, niin kuin on oltu. Minulle avioliitto on instituutiona erittäin pyhä asia. Kahden miehen tai kahden naisen välinen liitto ei voi mielestäni olla avioliitto. Se voi kylläkin olla esimerkiksi pariliitto. Mutta kun kaksi ihmistä rakastaa toistaan, voiko meistä joku sanoa, että ei saa rakastaa? Ilman rakkautta maailma olisi erittäin kylmä, enkä toivoisi sitä kenellekään. Kukin rakastakoon ketä tahansa, mitä tahansa, mutta avioliitto on aina avioliitto.

17.59 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Täällä edustaja Toivola puhui kulttuurinmuutoksesta, ja eduskunta ei voi koskaan muuttaa kulttuuria, yleensä se on niin, että kulttuuri muuttaa eduskuntaa, ja tämäkin keskustelu on seurausta siitä yhteiskunnallisesta muutoksesta, joka on hyvin nopeasti tapahtunut.

Ruotsissa, jossa tällä alueella kulttuuri on paljon pidemmällä kuin Suomessa — sellainen kulttuuri kuin he ovat halunneet — näkyy myös näitä ongelmia, joita on syntynyt siitä, kun lapsille ei enää kerrota, ovatko he tyttöjä vai poikia, vaan annetaan ikään kuin aikaa, että he itse löytävät, keitä he ovat. Ruotsissa käytetään jo viimeisimmän tutkimuksen mukaan miljoonia kruunuja näiden teini-ikäisten tyttöjen ja poikien identiteettiongelmiin, kun he eivät pysty selkeästi identifioimaan itseään, keitä he oikeasti ovat. Olen tästä erittäin huolissani.

Uusissa opseissa, opetussuunnitelman perusteissa, sielläkin rohkaistaan opettajia olemaan kutsumatta lapsia heidän sukupuolensa (Puhemies koputtaa) mukaan. Tähän olemme me... [Puhemies antoi puheenvuoron seuraavalle puhujalle.]

18.01 **Jani Toivola vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse ajattelen kulttuurinmuutoksesta, että se on kyllä aika vastavuoroista: välillä meillä on yhteiskunnassa tilanteita, missä me katsomme, että lainsäädäntö ikään kuin asettaa uuden ajan ja se rupeaa luomaan kulttuurinmuutosta, ja välillä se taas tulee toisinpäin, että yhteiskunnassa syntyy asioita, jotka taas kantautuvat eduskuntaan, ja ne synnyttävät päätöksiä.

Mutta olisin vielä mennyt näihin esityksiin: Ihan semmoinen yksityiskohtainen korjaus, kun siellä on myös tähän translakiin tulossa muutos tästä avioliiton pakkopurusta ja aika paljon olen saanut viestiä siitä, kun lakitekstissä käytetään sanaa transseksuaali, niin on ollut toive, että voisiko tämän sanamuodon muuttaa transsukupuoliseksi. Se olisi korrektimpi ja kunnioittavampi ja kuvaavampi termi, ja tämä on semmoinen tärkeä yksityiskohta, jonka halusin vielä tuoda tässä ministerin tietoisuuteen.

18.01 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olisin taas enemmän huolissani siitä, että lapsia tiettyyn muottiin pakotetaan sukupuolen perusteella eikä anneta lapsien olla juuri sellaisia kuin he ovat, vaan sen perusteella, mitä sukupuolta he edustavat, heidän kasvatustaan sitten ohjaillaan. Ja uskon, että enemmän pahoinvointia yhteiskunnassa aiheuttavat tällaiset hyvin tiukat sukupuolinormit, jotka sitten ihmisen yksilöllisyyttä ja sosiaalista vapautta ahdistavat.

18.02 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä edustaja Pelkonen otti kantaa siihen, että ei saisi tehdä päätöksiä oman vakaumuksensa perusteella, mutta haluaisin muistuttaa eduskuntaa siitä, että arvotyhjiötä ei ole. Ei ole semmoista tilaa, että ei olisi arvoja tai joku vakaumus tai joku ajatus, miten asiat pitää hoitaa, ja sen perusteella ei voi sanoa, etteikö jokainen saa toimia juuri miten itse kokee oikeaksi.

Mikään laki ei muuta sitä, että vain mies ja nainen voivat luonnonjärjestyksen mukaan lisääntyä, ja minusta meidän pitäisi iloita siitä, että olemme miehiä ja naisia, ja mieheksi kasvetaan miesten kanssa, ja äiti näyttää tyttärelleen, mitä on olla nainen. Sen takia nämä sukupuoliroolit ovat erittäin tärkeitä.

Ja edustaja Harakka otti esille tämän, että kun 20 vuotta sitten liityttiin EU:hun. Minusta se oli muuten väärä päätös.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä edustajat Kymäläinen ja Meri, ja sitten siirrytään varsinaisiin pyydettyihin puheenvuoroihin.

18.03 **Suna Kymäläinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille ja hallitukselle, että nämä liitännäislait tulevat nyt käsittelyyn. On harmi, että tämä keskustelu lähtee ikään kuin alusta, siitä, mitä viime kaudella tehtiin. Nyt ei ole omasta mielestäni enää aika vakaumuskeskustelulle, vaan nyt tässä on lähetekeskustelussa hallituksen esitys, ja tämän keskustelun pitäisi ennen kaikkea evästää lakivaliokuntaa tässä asian käsittelyssä.

Kysymys isyyslaista, kun ministeri on paikalla: Isyyslain mukaiseen isyysolettamaan ei tule muutosta tai vastaavaa konseptia samaa sukupuolta oleville pareille. Samaa sukupuolta olevat parit asetetaan siis eriarvoiseen asemaan vanhemmuutta koskevan lainsäädännön osalta. Onko isyyslakiin tulossa isyysolettamaa muuttava esitys?

18.04 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin nyt kysynyt, kun ministeri on paikalla — pidän myöhemmin puheen sitten erikseen — näistä maksuista. Olen aikaisemmin, kun minä olen siviilivihkijä ollut siviiliammatiltani myöskin, rekisteröinyt parisuhteita ja tiedän, mitä se käytännössä on, ja maistraateissa on usein toivottu pohdittavaksi sitä, että siviilivihkimisen esteiden tutkinta ja vihkiminen tulisi mahdollisesti pienen maksun taakse, ja nythän näitä ilmoituksiakin on tulossa sitten mahdollisesti tämän uuden lain piiriin ja se työllistää maistraatteja. Nyt kun etsitään näitä rahoituskeinoja, niin tätä voisi miettiä, ja tästä olemme jättäneet Juho Eerolan kanssa kirjallisen kysymyksenkin, mutta siinä ei kovin paljon luvattu. Kirkkokin perii kirkollisveroa. Siinä olisi yksi semmoinen pieni maksu, esteiden tutkinta ja pieni maksu. Nyt puhutaan ihan muutaman kympin maksuista. Toivoisin, että tätä asiaa vietäisiin eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Multala, teidän puheenvuoropyyntöänne ei näkynyt täällä koneella äsken, mutta kun nyt sitä vielä pyydätte, niin sallitaan vielä teille puheenvuoro. Olkaa hyvä!

18.05 **Sari Multala kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos paljon, arvoisa puhemies! Nyt haluan myös käyttää tilaisuutta hyväkseni, kun ministeri on vielä paikalla. Liittyen tähän toiseen kansalaisaloitteeseen, Aito avioliitto: Käsittääkseni se on nykylainsäädännön mukainen, ja pohdin sitä, että jos tämä kansalaisaloite etenee eduskuntaan, ennen kuin nämä ny-

kyiset lait ovat lain muodossa, niin miten tähän tulee suhtautua. Eikö siinä ole jonkunlainen ristiriita?

Sitten minä haluaisin vielä sanoa, että itse ainakin arvostan kristillisiä arvoja, vaikka en kuulu kirkkoon enkä ole uskossa. Tässä keskustelussa kuitenkin nämä uskonnolliset argumentit ylikorostuvat. En usko, että kukaan tässä salissa on sitä mieltä, että uskonnonvapaus ei olisi tärkeä arvo. Pitää kuitenkin muistaa, että kyse on uskonnonvapaudesta, ei velvollisuudesta, ja jokainen aikuinen saa jatkossakin itse päättää halutessaan uskonnolliseen yhteisöön kuulumisesta.

Edustaja Östmanille sanoisin myös, että sinkuilla on tällä hetkelläkin oikeus avioitua. Nyt tämä oikeus tulee toteutumaan myös (Puhemies koputtaa) muilla kuin heteroseksuaaleilla. — Kiitos paljon.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Varsinainen puheenvuoro, edustaja Lehto, ja mieluusti maks 5 minuuttia.

18.07 **Rami Lehto ps:** Arvoisa puhemies! Tasa-arvoisen avioliittolain hyväksymisen myötä joudumme käsittelemään myös näitä liitännäislakimuutoksia. En ole ollut mielissäni lakimuutoksesta, joten näiden liitännäislakien hyväksyminen ei ole minulle mikään läpihuutojuttu.

Ennen kuin liitännäislakeja voidaan säätää, tulee lapsivaikutusten arviointi hallitusohjelman mukaisesti sisällyttää kaikkeen lapsiin kohdistuvaan lainsäädäntöön. Lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapsiin kohdistuvassa päätöksenteossa. Samaa sukupuolta olevien aviopuolisoiden adoptio-oikeudessa ei saisi olla kysymys aikuisten emotionaalisista tarpeista ja syistä vaan lapsen oikeudesta molempiin vanhempiin. Lapsella pitää olla oikeus sekä isään että äitiin. Samaa sukupuolta olevien adoptio-oikeuteen perustuvat syyt eivät saa mennä lapsen edun ohi. Samaa sukupuolta olevilla pareilla lapsensaantiongelmathan eivät ole lääketieteellisiä vaan johtuvat heidän seksuaalisesta suuntautumisestaan. Vaikka yhteiskuntamme on menossa liberaalimpaan suuntaan ja samaa sukupuolta olevia vanhempia on entistä enemmän, kokevat sateenkaariperheiden lapset ehkä tavallista enemmän kuitenkin kiusaamista ja syrjintää. Siksi lapsen mielipide adoptiosta ja sen vaikutuksista tulisi selvittää hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti asioista päätettäessä.

Adoptio-oikeuden myöntäminen samaa sukupuolta oleville pareille voi vaikuttaa kielteisesti myös heteroparien ulkomaisiin adoptiomahdollisuuksiin. Esimerkiksi Venäjä ei anna lapsia adoptoitavaksi maihin, joissa homoliitot sallitaan.

Hedelmöityshoitolakiin ei ole tulossa muutoksia, ja se on hyvä. Hedelmöityshoidot on tarkoitettu nimenomaan lapsettomien avioparien avuksi, jotka eivät voi saada lapsia luonnollisella tavalla. Kyse on nimenomaan hoidosta. Homopareilla kyse ei ole terveysongelmasta vaan sukupuoliseen käyttäytymiseen liittyvästä ongelmasta.

Arvoisa puhemies! Avioliittolain mukaan avioliitto solmitaan vihkimisellä ja vihittävät joutuvat ilmaisemaan tahtonsa ottaa kumppaninsa aviopuolisokseen rakastaakseen häntä myötä- ja vastoinkäymisissä todistajien läsnä ollessa. Parisuhteensa rekisteröineet saisivat kuitenkin avioitua oikeusministeriön luonnoksen mukaan pelkällä ilmoitusmenettelyllä ilman, että heitä vihittäisiin avioliittoon, ja ilman minkäänlaista sitoutumista osoittavaa tahdonilmaisua. Mielestäni yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumisen kannalta olisi kuitenkin

tärkeää, että jos lakimuutokset hyväksytään, niin kohtelemme kaikkia avioliittoon aikovia samalla tavalla.

18.10 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Viime keväästä lähtien, kun tulin uutena kansanedustajana saliin, itse asiassa olen varsin usein istunut täällä hyvin surullisena. Ja tämä ilta on ollut yksi sellainen. Mietin, missä on meidän kansanedustajien arvostus ja kunnioitus toinen toisiamme kohtaan, missä on se suvaitsevaisuus. Ja välillä tuntuu, että ne edustajat, ne ihmiset, jotka puhuvat suvaitsevaisuudesta, ovat kaikista suvaitsemattomimpia toisin ajattelevia kohtaan. Kirjoitin jossakin vaiheessa mielipidekirjoituksen siitä, onko Suomessa vielä oikeus ilmaista omaa mielipidettään. Tuntuu, että silloin, kun olemme samaa mieltä vallalla olevien valtavirtausten, muotivirtausten kanssa, olemme ikään kuin ok, jee, kaikki hyvin, meitä suvaitaan. Mutta sitten, jos haluamme esittää erilaisen mielipiteen, onkin kyseenalaista, mihin kastiin kuulumme.

Täällä puhuttiin retoriikasta. Olen kuullut todella monenlaista retoriikkaa tässä salissa ja monenlaisilla äänenpainoilla puhuttavan. Ja minä kysyisinkin: eikö jokaisella ihmisellä, myös kansanedustajalla ja ministerillä, ole oikeus omaan mielipiteeseensä ja sen ilmaisemiseen? Sanottiin, että uskonnollista retoriikkaa ei saisi olla, mutta oletteko ajatelleet, että tässä salissa on koko ajan ateistista filosofiaa, liberaaliteologiaa, kun pikkuisen raaputetaan sitä pintaa? Niin sanottu gender-teoria, joka on vanha teoria mutta rapakon takaa vyörynyt tänne, on jatkuvasti vallalla. Sen mukaan muun muassa halutaan häivyttää sukupuolien erot, tuoda tätä neutraliteettia. Ollaan niin kuin love for all, eikä kukaan ole enää mistään eikä kukaan minnekään menossa. Arvot häviävät. Milloin me suvaitsemme oikeasti, että me saamme olla erilaisia, ja osaamme kunnioittaa toinen toisiamme?

Lapsivaikutusten arviointia ei tehty viime syksynä, kun sukupuolineutraali avioliittolaki hyväksyttiin. Se on tosiasiallinen fakta. Se ei ole vain kristillisdemokraattien mielipide, vaan eduskunta itse on velvoittanut, että kaikissa niissä lakiesityksissä, jotka jollakin tavalla koskettavat lapsia ja heidän oikeuksiaan, tulee tehdä lapsivaikutusten arvioinnit, miten ne vaikuttavat lapsiin. Niitä ei tehty, ja se on tosiasiallinen asia. Pyytäisinkin, että tätä ministeriössä arvioidaan ja mietitään uudelleen.

Avioliitto, niin kuin se nykyisin on voimassa, on miehen ja naisen välinen yksikkö, ja se on ollut aina yhteiskunnan perusyksikkö, koska vain siinä on luonnollinen mahdollisuus suvun jatkumiselle ja vain siinä lapsella on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä oman isän ja äidin kanssa. En ymmärrä, miksi oikeastaan avioliitto miehen ja naisen välisenä liittona ei saisi olla erillisenä, omana yksikkönänsä. Samaa sukupuolta oleville voisi olla pariliitto tai vaikka sopimusliitto. Itse olen aina ajatellut, että tällä tavalla erillisten liittojen — avioliiton miehen ja naisen välisenä ja esimerkiksi sen pariliiton samaa sukupuolta oleville — raameissa voisi parhaiten ajaa kaikkien etuja.

Jos me ajattelemme sitä, että silloin viime vuonna puhuttiin, että avioliitto ei muutu miksikään sukupuolineutraalin avioliiton myötä, niin tälle ajatuksellehan maailmassa nauretaan. Sukupuolineutraalin avioliiton kannattajat ovat avoimesti sanoneet, että se muuttuu ja aivan varmasti muuttuu ja se on heidän tavoitteensakin. Ja nyt, ennen kuin tuo laki on edes voimassa, meille esitellään lakia, jossa rekisteröidyssä parisuhteessa olevat voisivat ikään kuin liukua avioliittoon vain omalla ilmoituksellaan, eli tässä on meillä käsillä jo ensimmäinen merkittävä muutos. Avioliitto on aina ollut liitto, joka solmitaan todistajien läsnä ollessa, ja siinä annetaan vala. (Välihuuto) — Ainakin tässä meidän yhteiskunnassamme se on näin ollut. Joka tapauksessa se on ollut näin viimeisten vuosikymmenien aikana, ja joka

tapauksessa se on oleellinen osa avioliittoa. Se solmitaan todistajien läsnä ollessa antaen vala. — Eli tässä on ensimmäinen esimerkki, kuinka avioliittoa ja sen säädöksiä aletaan murtaa.

Arvoisa puhemies! Oli puhe 5 minuutin puheenvuoroista. Ehkä jatkan sitten seuraavassa, koska alkuillasta...

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja voi kyllä jatkaa, jos vielä sanottavaa on. Se ei ole kielto. Se on suositus mutta ei mikään kielto.

No, sitten jatkaisin vielä sen verran, että sukupuolineutraali avioliittolaki määrittelee lapsen normaalitilaksi sen, että hän kasvaa irrallaan joko biologisesta isästään tai äidistään. Tämä on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen vastaista. Sen sopimuksen mukaan lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Sopimuksen sananmuoto viittaa nimenomaan biologisiin vanhempiin, koska sosiaaliset vanhempansa lapsi tietysti tuntee aina. Ja tästä kysyisinkin. Nyt, kun on tästä samaa sukupuolta olevien adoptio-oikeudesta kyse, niin KD kuin eduskuntakin edellytti, että lapsivaikutukset arvioidaan. Koska arviointi jätettiin tekemättä avioliittolain eduskuntakäsittelyssä, se tulee tehdä liitännäislakien yhteydessä, jolloin kanta adoptiolakiin voidaan muodostaa arvioinneissa saadun tiedon pohjalta.

On myös huomattava, että merkittävä joukko maita tulee avioliittolain muutoksen myötä kieltämään adoptiot Suomeen — niin on jo tapahtunut — ja se vaikeuttaa kaikkien parien adoptiomahdollisuuksia. Minä kysyisinkin: Missä ovat lapsen ihmisoikeudet? Missä on lapsen oikeus isään ja äitiin? Eri psykologiset koulukunnat ovat kautta vuosikymmenien, riippumatta muista opetuksistaan, painottaneet miehen ja naisen, isän ja äidin, merkitystä lapsen normaalissa kasvussa ja kehityksessä. Se on ollut aivan yleismaailmallinen faktaasia. Mihinkä tämä tieto ollaan nyt hävittämässä?

Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, minä todella toivon, että niitä päätöksiä, mitä viime syksynä tehtiin, ja sukupuolineutraalia avioliittolakia ja niitä 200 lakia, joita tulisi muuttaa, arvioitaisiin uudelleen ja nimenomaan sillä tavalla, että kaikkien, myös nykyisin avioliitossa olevien ja myös lapsen, ihmisoikeudet tulisivat kunnioitetuiksi. Sillä tavalla me voisimme tehdä sellaisia päätöksiä, jotka ovat kestäviä pitkälle vuosikymmeniä eteenpäin, pitkälle tulevaisuuteen, niin että me voisimme olla rakentamassa sellaista yhteiskuntaa, jossa on kaikkien hyvä kasvaa, jossa kasvaa myös se arvostus ja kunnioitus toinen toisiamme ja erilaisuutta kohtaan. — Kiitos.

18.18 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitoksia edelliselle eduskunnalle historiallisesta ja tärkeästä päätöksestä säätää tasa-arvoinen avioliittolaki ja kiitoksia myös hallitukselle siitä, että kunnioitatte edellisen eduskunnan päätöstä, vaikka tiedän, että lain esitteleminen on osalle hallitusta vaikea asia.

Päätöksellä on tärkeä käytännön merkitys monille, mutta myös erittäin tärkeä symboliarvo sateenkaarikansalle ja koko yhteiskunnalle. Päätöksellä Suomi siirrettiin kohti edistyksellistä tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia kunnioittavien maiden joukkoon.

Kaikilla meillä on oikeus mielipiteeseen, mutta lainsäädännön lähtökohtana on oltava tasa-arvo ja yhdenvertaisuus lain edessä. Kirkkokunnat tekevät omia ratkaisujaan. Nyt me täällä eduskunnassa säädämme maallisia lakeja, ja lain edessä on kaikkien ihmisten oltava yhdenvertaisia.

On hieman surullista, että olemme edelleen tänään keskustelleet täällä jo kerran päätetystä tasa-arvoisesta avioliittolaista, vaikka nyt pääpainona tulisi olla keskustelu siitä, kuinka tämä laki ja liitännäislait laitetaan toimeen. Täällä on tänään puhuttu lapsista ja lapsen oikeuksista. Itse näen, että lapsen etu on rakastavat vanhemmat, ja on hienoa, jos lapsella on kaksi rakastavaa vanhempaa, oli heidän sukupuolensa mikä hyvänsä. Se on enemmän kuin monilla lapsilla on.

Yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien näkökulmasta lainsäädäntö ei kuitenkaan vielä näiden ehdotettujen lainmuutosten jälkeenkään ole kaikilta osin kunnossa. Erityisesti korjaamista kaipaa sukupuolen juridista vahvistamista koskeva lainsäädäntö eli translaki, jonka uudistamista edellisen hallituksen aikana valmisteltiin pitkälle ja asiantuntijaryhmän loppuraportti annettiin toukokuussa.

Translain kokonaisvaltaisempi uudistaminen olisi tarkoituksenmukaista tehdä nyt, kun laki joka tapauksessa avataan tasa-arvoisen avioliittolain edellyttämien muutosten myötä. Translaissa uudistamista kaipaa sukupuolen juridista vahvistamista koskevat vaatimukset, sillä nykyinen lainsäädäntö loukkaa transsukupuolisten ihmisten itsemääräämisoikeutta. Translakia tulee uudistaa niin, että juridisen sukupuolen vahvistaminen tapahtuu ihmisen omalla ilmoituksella sujuvasti ja nopeasti. Juridisen sukupuolen vahvistamisen ehdoksi ei saa asettaa lisääntymiskyvyttömyyttä eikä mitään lääketieteellistä hoitoa, toimenpidettä, diagnoosia tai lausuntoa. Juridisen sukupuolen vahvistaminen ja mahdollinen lääketieteellinen hoito on myös syytä erottaa toisistaan.

Tukea ja kehotuksia translain muutoksille on annettu myös kansainvälisesti, ja monet maat ovat jo korjanneet lainsäädäntönsä näiltä osin. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous hyväksyi 22.4.2015 päätöslauselman, joka kannustaa jäsenmaita ottamaan juridisen sukupuolen vahvistamiseksi itsemääräämisoikeuteen perustuvan, nopean, läpinäkyvän ja saavutettavan menettelyn sekä poistamaan juridisen sukupuolen vahvistamisesta lääketieteelliset ehdot, kuten lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen ja mielenterveysdiagnoosin sekä naimattomuusvaatimuksen.

Myös Maailman lääkäriliitto linjasi viime viikolla päättyneessä yleiskokouksessaan, että jokaisella on oikeus määrittää oman sukupuolensa ilman pakkohoitoa tai käyttäytymisen muokkaamiseen tähtääviä toimenpiteitä.

Lainsäädäntöä tulee uudistaa siten, että sukupuolensa vahvistavalta ei enää edellytetä lisääntymiskyvyttömyyttä, psykiatrista diagnoosia, stereotyyppistä sukupuoliroolia tai avioliitosta luopumista. Nyt tehtävä lainmuutos viekin meitä oikeaan suuntaan, sillä nyt edessämme olevassa esityksessä transsukupuolisen sukupuolen vahvistamisesta annetusta laista poistettaisiin edellytys, jonka mukaan sukupuolen vahvistamista pyytävä henkilö ei saa olla avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Suunta on siis oikea, mutta matkaa on vielä.

Toivottavasti nykyinen eduskunta jatkaa työtä yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja säätää tasa-arvoisen avioliittolain edellyttämien muutosten lisäksi myös muut tarvittavat muutokset translakiin samalla, kun laki nyt avataan. Tarvittava valmistelutyö on jo tehty.

Translain epäkohdat saattavat tuntua joistakin pieniltä tai pieniä ihmisjoukkoja koskevilta asioilta, ja jotkut saattavat vähätellä translain ongelmien vakavuutta. Niille, ketä asia koskee, ja heidän läheisilleen kyse on kuitenkin äärimmäisen vakavista epäkohdista. Kyse on heidän itsemääräämisoikeuksistaan ja ihmisoikeuksistaan. Lain pykälillä on suoraa ja välitöntä vaikutusta transihmisten elämään ja hyvinvointiin. En näe mitään syytä sille,

miksei lain epäkohtia ryhdyttäisi välittömästi korjaamaan, kun tarvittava valmistelutyö on jo pitkälti tehty ja kun tämä asia ei edes maksa mitään.

Vetoankin, että eduskunta ja hallitus kunnioittavat ihmisen itsemääräämisoikeutta ja ihmisoikeuksia ja ryhtyvät välittömästi valmistelemaan translain laajempaa uudistusta nyt, kun laki on auki. Toivottavasti lakivaliokunta ottaa tämän työssään huomioon.

18.23 **Tarja Filatov sd:** Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen siihen, että tämä paketti on vihdoin tässä. Olen nähnyt tässä salissa monta vaihetta, kun seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen juridista asemaa on yhdenvertaistettu palanen palaselta ja asia asialta, ja nyt otetaan jälleen kerran yksi askel.

Omasta mielestäni tässä laissa on kyse nimenomaan yhdenvertaisuudesta lain edessä, ja siksi se on lakina tärkeä. Avioliitto taas sanana on kompleksinen. Osa meistä mieltää sen juridisena ja osa taas kirkollisena sanana. Ja tästä syntyy oikeastaan tilanteita, joissa me puhumme toistemme ohi. Jos ollaan sitä mieltä, että rekisteröity parisuhde tai pariliitto riittää ja on yhdenvertainen avioliiton kanssa, niin on ristiriitaista kritisoida sitä, että tästä rekisteröidystä parisuhteesta voi ikään kuin liukua avioliittoon. Jos tätä liukumista ja helppoa menettelyä ei saisi olla, niin silloin sanotaan, että pariliitto tai rekisteröity parisuhde ei sittenkään ollut ihan yhdenvertainen, vaan että avioliitto on enemmän lain edessä.

Avioliitto-sanalla on myös symbolinen merkitys. Siksi tasa-arvoinen avioliittolaki on kokonaisuutena tärkeä. Tässä uudistuksessa maallinen valta, nimenomaan maallinen valta, sanoo ääneen, että ne liitot, joissa halutaan sitoutua tiukemmin toiseen ihmiseen sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta, ovat yhtä arvokkaita ja näillä ihmisillä on samat oikeudet ja vastuut toisesta ihmisestä. Tasa-arvossa ja yhdenvertaisuudessa on aina kyse laeista ja asenteista. Ja sen takia tarvitaan tasa-arvotyötä, yhdenvertaisuustyötä, yhä molemmilla rintamilla.

Tässä salissa on puhuttu myös uskonnosta ja rakkaudesta. Ne jätän mielelläni ihmisten yksityiselämän piiriin, mutta sen verran haluan puuttua aiheeseen, että perustuslaki turvaa uskonnonvapauden, mutta maallinen valtamme ja valtiosääntömme lähtee siitä, että valta tulee kansalta, ei Jumalalta, olipa itse kunkin jumala minkälainen tahansa.

Mielestäni kuitenkin tähänkin hyvään lakipakettiin ja kokonaisuuteen jää muutama kauneusvirhe. Isyysolettama jää yhä kankeammaksi kuin heteropariskunnilla. Samaa sukupuolta olevilla pareilla on tämän lain mukaan oikeus adoptoida yhdessä lapsi, kuten heteropariskunnilla, ja tämä on hyvä askel eteenpäin. Mutta sitten jos taas vertaamme: hedelmöityshoitoon heteropariskunta pääsee pariskuntana, mutta samaa sukupuolta olevat naiset eivät voi saada hedelmöityshoitoa pariskuntana, ainoastaan itsellisinä naisina. He voivat kuitenkin saada tuossa samassa parisuhteessa näitä hoitoja, mutta he eivät voi saada sitä yhdessä, ja tämä on jotenkin käsittämätöntä. Mielestäni me tässä ikään kuin pistämme päämme pensaaseen: me sallimme tilanteen, joka on elävässä elämässä totta, mutta me emme rohkene kirjoittaa sitä laiksi.

Translaki mielestäni paranee jonkin verran niiltä osin, kun laista poistetaan naimattomuuskielto ja puolison suostumuksen vaade poistuu. Silti toivon, että tuo translain kokonaisuudistus, joka edellisellä vaalikaudella on valmisteltu, tuotaisiin kokonaisuudessaan tähän saliin. Edustaja Sarkkinen puhui mielestäni niistä perusteista ja ongelmakohdista varsin viisaasti ja siksi en enää toista samoja asioita, koska en olisi osannut niitä yhtä hyvin sanoa. Kiitos tästä puheenvuorosta.

Uskonnonvapauden nimissä ja vanhempien tasavertaisuuden nimissä olen iloinen siitä, että jatkossa lapsen uskonnollisesta asemasta päättäminen vaatii molempien vanhempien suostumuksen. Mielestäni se on modernia parisuhdetta, olipa kyse sitten minkälaisista pariskunnista tahansa. Molemmat vanhemmat päättävät yhdessä siitä, mikä lapsen asema tässä tilanteessa on, kun emme ehkä vielä pääse siihen järjestelmään, jossa näistä asioista päätettäisiin vasta aikuisena ja henkilökohtaisesti.

Tässä salissa on myös pohdittu ihmisoikeuden olemusta. Minusta se määrittyy perustuslain ja ihmisoikeussopimusten mukaan, niihin me olemme sitoutuneet. Oleellista kuitenkin ihmisten elämässä on se, että oikeus tai vapaus ei loukkaa toisen oikeutta tai vapautta. Mitä sitten taas tulee mielipiteen ilmaisun vapauteen, josta siitäkin on tänään tässä salissa keskusteltu, niin mielestäni mielipiteen ilmaisun vapauteen kuuluu se, että toisella on oikeus ilmaista vastamielipide, ja se taas joskus tässä ilmaisunvapaudessa unohtuu.

Vaikuttavuusarvioista on puhuttu. — Puhemies, kaksi sanaa. — Tämä laki on samanlainen kuin monet muut lait, jotka tähän saliin tulevat. Niistä ei ole tehty hyvin perusteellisia vaikuttavuusarvioita, ja toivon, että tämä vaikuttavuuskritiikki, jota tänään tässä salissa on käytetty, ne samat puheenvuorot käytetään niiden lukuisien lakien kohdalla, joita meille on jo tullut tähän saliin ja joita ikävä kyllä saattaa vielä tulla.

18.29 **Leena Meri ps:** Arvoisa herra puhemies! Ja kuulijat, jotka täällä ovat asian ympärillä! Itse olen pohtinut — en ole ollut silloin edellisessä käsittelyssä, kun tätä asiaa käsiteltiin — enkä oikein ole alun perinkään ymmärtänyt sitä juridista tarvetta tälle lain muutokselle, koska meillähän on samaa sukupuolta olevilla mahdollisuus rekisteröidä parisuhteensa. Täällä eräs edustaja puhui siitä, että avioliitto oli alun perin taloudellinen instituutio, ja sehän oli turvattu jo tässä rekisteröidyssä parisuhteessa ja oikeusvaikutukset aviopuolisoilla oli turvattu rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain perusteella.

Minä itse ajattelen asioista niin, että politiikkaa ja uskontoa ei pitäisi kauhean vahvasti sekoittaa, mutta minä ymmärrän monien ihmisten vakaumusta ja huolta erityisesti lasten oikeuksista isään ja äitiin sekä miehen ja naisen malliin. Täällä edustaja Huhtasaari otti esille oleellisen asian: lapsen oikeus isään ja äitiin eikä niinkään vanhempien oikeus saada itsellensä lapsi. Minä olen itse jäänyt lapsettomaksi ja hyväksyn sen, ei minulla ole mitään sen suurempaa oikeutta saada lapsia kuin kenelläkään muulla. Tämä nyt tässä kuriositeettina.

Meidän pitää kuitenkin hyväksyä tässä yhteiskunnassa semmoisia asioita, että erityisesti monet ikäihmiset ovat olleet minuun ennen vaaleja ja vaalien jälkeenkin yhteydessä siitä, että mitä minä tästä asiasta ajattelen ja ymmärränkö minä sitä, että he kokevat erityisesti nämä lapsen asemaa koskevat muutokset arveluttavina. Siksi minä olenkin sitä mieltä, että meidän pitäisi tehdä tämä vaikutusarviointi erityisesti meidän lasten kannalta. Jotenkin nyt viimeaikaisessa keskustelussa on huomannut sen, että ei ole kauhean hyvää ja muodikasta olla perinteisten arvojen kannalla.

Täällä — vielä palaan tähän maistraatin roolin tässä laissa — Östman ja Essayah tuossa yksi päivä ottivat esille tosiaan sen, että uskonnolliset yhdyskunnat saattavat kieltäytyä vihkimästä. Se on tosiasia, että maistraatteihin silloin tulee enempi ruuhkaa, ja resursseja tulisi olla riittävästi. Tuossa aiemmin jo totesinkin, että olen itse toiminut vuosia siviilivihkijänä ja rekisteröinyt satoja pareja ja samaa sukupuolta olevia henkilöitä, ja tiedän, että siinä on aika paljon työmäärää, erityisesti esteiden tutkinnassa ja myös ulkomaalaisten parien esteiden tutkinnassa. Tämä tehdään täysin maksutta virkamiestyönä, elikkä tähän pi-

täisi oikeasti puuttua — tiedän, että siellä maistraatissa on hyvin laaja kannatus tälle asialle, mutta poliittinen tahto on puuttunut — tätä on tuotu usein maistraatin toimesta ministeriön tietoon. Kyllä kirkkokin ottaa kirkollisveroa — joskus on sanottu, että miksei voitaisi ottaa maksu avioliittoon vihkimisestä. Maksamme me joka kerta, kun haemme niin sanotun vanhan virkatodistuksenkin, muistaakseni se on 4,50, eikä sitä kukaan ole kyseenalaistanut. Ymmärrämme sen, että viranomaiselle aiheutuu kuluja.

Sitten yksi, mikä tässä nyt minua jäi vähän häiritsemään parisuhteen rekisteröinnistä luopumisessa, on se, että tämähän jää nyt osittain voimaan, eli tässä kumotaan vain nämä perustamista koskevat säännökset. Tähän jää nyt kaksi järjestelmää päällekkäin niiden osalta, ketkä ovat jo rekisteröineet parisuhteensa. Elikkä jatkossa näiden kahden järjestelmän kanssa joudutaan pelaamaan.

Sitten minä miettisin sitä yhdenvertaisuutta myöskin toiselta kannalta — tämä nyt oli tämmöinen ajatus, mikä minulle eilen illalla syntyi: Nyt on sitten tilanne, että meillä on samaa sukupuolta olevia ihmisiä, jotka saavat valita sen, kuten täällä sanotaan, jos he eivät esimerkiksi periaatteellisista syistä halua avioitua. Elikkä nyt heillä on tämmöinen valinnanvapaus, eli että he ovat tämmöisessä rekisteröidyssä ns. siviilisuhteessa tai sitten he ovat avioliitossa, ja sitten miehet ja naiset ovat avioliitossa. Tässä on jotain outoa logiikkaa, ja vuosikymmenien saatossa näiden kahden lain soveltaminen voi muodostua ongelmaksi.

Tosiaan omana henkilökohtaisena mielipiteenä sanoisin, että en tätä lakipakettia voi hyväksyä erityisesti lasten adoptoinnin osalta. Näihin translakiasioihin ja näihin — ymmärrän hyvin heidän tarpeensa — en lähde kommentoimaan. Mutta ilman tätä lapsiin kohdistuvaa vaikutusarviointia en uskalla lähteä tätä hyväksymään. — Kiitos.

18.34 **Suna Kymäläinen sd:** Arvoisa herra puhemies! Lähetekeskustelussa on avioliittolain muutoksen edellyttämien liitännäislakien käsittely, ja aivan heti alkuun haluan kiittää ministeriä ja hallitusta siitä, että nämä liitännäislait tulevat nyt käsittelyyn.

Tasa-arvoista avioliittolakia puoltaa se, että byrokratia vähenee ja näin syntyy säästöjä. Kaikki avioparit olisivat oikeudellisesti samalla viivalla kaikissa tilanteissa. Kunkin parin oikeudellinen asema Suomessa olisi selkeästi ja yhdenmukaisesti määritelty. Byrokratia vähenisi merkittävästi, kun tarve erotella ihmisiä rekisteröityihin puolisoihin ja aviopareihin poistuisi. Sama sukunimi ilman erillistä hakemusta auttaa tällä hetkellä yhdessä eläviä ihmisiä. Parisuhteensa rekisteröivä pari joutuu tällä hetkellä anomaan erikseen maistraatilta samaa sukunimeä ja maksamaan siitä hallinnollisen maksun. Tämä vie aikaa ja resursseja aivan turhaan. Kaikilla parisuhteensa virallistavilla pareilla olisi näin yhtäläinen oikeus yhteiseen sukunimeen ilman turhaa byrokratiaa ja rahanmenoa.

Tasa-arvoisen avioliittolain myötä ihmisille tulee oikeus tulla harkituiksi adoptiovanhemmiksi yhdessä, ei yksi kerrallaan. Henkilöillä ei ole enää seksuaalisen suuntautumisen esiin tuomisen pakkoa. Tällä hetkellä väestörekisteristä, erilaisista henkilörekistereistä ja muista vastaavista rekistereistä voidaan poistaa rekisteröidyn parisuhteen kategoria. Seksuaalivähemmistöjen edustajien ei tarvitse jatkossa epäsuorasti tuoda esille seksuaalista suuntautumistaan siviilisäätyä käyttäessään.

Laki tuo turvaa sateenkaariperheiden lapsille. Tuhannet suomalaiset lapset elävät sateenkaariperheissä. Tutkimusten mukaan näiden perheiden suurimpia haasteita on ympäröivän yhteiskunnan asennoituminen. Tasa-arvoinen avioliittolaki antaisi näille lapsille,

heidän vanhemmilleen ja heidän lähiympäristölleen selkeän viestin siitä, että heidän perheensä on yhtä arvokas ja yhtä hyvä kuin muutkin perheet.

Laki ei tarkoita perinteisen avioliittoinstituution kyseenalaistamista. Avioliittolaki astui Suomessa voimaan 1929, ja sen jälkeen sitä on muutettu useaan kertaan. Avioliittolaki on mukautunut yhteiskunnan tarpeisiin aiemminkin kuten mikä tahansa muukin laki. Suomi on vielä toistaiseksi ainut Pohjoismaa, jossa samaa sukupuolta olevat ihmiset eivät voi mennä naimisiin.

Suomen perustuslain sisältämän yhdenvertaisuussäännöksen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen mukaan kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä. Ihmisoikeusjärjestöt ovat ilmaisseet kantanaan esimerkiksi ongelmaksi, että isyyslain mukaiseen isyysolettamaan ei vielä tule muutosta tai vastaavaa konseptia samaa sukupuolta oleville pareille. Samaa sukupuolta olevat parit asetetaan siis eriarvoiseen asemaan vanhemmuutta koskevan lainsäädännön osalta. Tähän tarvitaan selkeästi tulevassa myös muutosta.

Täällä päivän keskustelussa tuli esille edustaja Oinosen osalta evankelisluterilainen kirkko ja sen jäsenyys. Edustaja Oinonen kertoi tuossa puheenvuorossaan, että moni kirkon jäsen on eronnut sen jälkeen, kun piispat ovat puoltaneet tätä tasa-arvoista avioliittolakia tai kannattaneet sitä omana näkemyksenään. Täytyy muistaa, että myös toisinpäin tätä liikehdintää tapahtui. Osa kirkon jäsenistä erosi sen vuoksi, että tuli hyvin voimakkaita kielteisiä kantoja tasa-arvoista avioliittolakia vastaan. Jokaisella kirkon jäsenellä, jokaisella seurakunnan jäsenellä, on oikeus itse tehdä päätökset siitä omien vakaumustensa pohjalta, mihin haluaa kuulua ja mihin ei halua kuulua, eikä ole meidän tehtävämme tässä salissa sitä sen enempää käsitellä.

Pitää muistaa se, että evankelisluterilaisessa kirkossa, jäsenistössä, on paljon myöskin niitä ihmisiä, jotka kannattavat tasa-arvoista avioliittolakia. Tämä seurakunnan jäsenyys ei sulje sitä mahdollisuutta keneltäkään.

Edustaja Oinonen totesi, että viime hallituskaudella kului vuosi tämän tasa-arvoisen avioliittolain keskusteluun. Ehkä näin tapahtui opposition ja erityisesti edustaja Oinosen osalta, mutta kyllä tuon vuoden aikana aika monia lakeja eteenpäin vietiin, vaikka tuntui, että päätöksentekoa haluttiin ehkä harhaan johtaa luoden sitä mielikuvaa, että tämä olisi ainut asia, joka eduskunnalle olisi viime kaudella ollut tärkeä tai käsittelyssä.

18.41 **Jyrki Kasvi vihr:** Arvoisa puhemies! On ilo ja kunnia saada olla mukana, kun Suomi lopulta ottaa paikkansa sivistysmaiden joukossa, maana, joka perustuu tasa-arvolle, ihmisarvolle ja ihmisoikeuksille eikä muinaisten kirjoitusten hyvin valikoivalle ja tarkoitushakuiselle tulkinnalle.

Edustajat Niikko, Oinonen, Östman ja kumppanit, oletteko te tosiaankin lukeneet Raamattuanne vain omaa ennakkokäsitystänne tukevista kohdista ja unohtaneet kaikki muut jakeet? Raamatun käsitys avioliitosta, parisuhteesta ja kahden ihmisen rakkaudesta on vähintäänkin moninainen ja hyvin ristiriitainen.

Mutta me emme ole täällä tänään keskustelemassa raamatunselityksestä, vaan Suomen lainsäädännöstä ja suomalaisten asemasta lain edessä — kaikkien suomalaisten. On sääli,

ettei Suomi tällä kertaa ollut tasa-arvon edelläkävijä, mutta parempi myöhään kuin ei silloinkaan.

Se minua vain surettaa, ettei minulle hyvin läheinen, jo edesmennyt sukulaismies, joka usein hoiti minua, kun olin pikkupoika, saanut nähdä tätä päivää, olla täysivaltainen suomen kansalainen ja mennä naimisiin rakastamansa ihmisen kanssa.

Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu arvoista, aivan kuin konservatiiviset arvot olisivat oikeita arvoja. Edustaja Tanus, myös suvaitsevaisuus ja vapaamielisyys ovat arvoja, oikeita arvoja. Suvaitsevaisuus ei ole arvottomuutta, vaan vahva arvoperusta, jolle esimerkiksi minä olen rakentanut oman elämäni, periaate, jonka edistämiseksi minä teen työtä, sillä haluan Suomen olevan hyvä paikka elää meille kaikille.

Arvoisa puhemies! Raamatun lisäksi täällä on puhuttu lapsista, mikä on ihan ymmärrettävää. Liittyyhän avioliittolaki muun muassa isyyslakiin ja adoptiolakiin. Täälläkin on kuultu monta kertaa väite, että lapsi tarvitsee kasvattajikseen miehen ja naisen tai hänen kehityksestään jää puuttumaan jotain, että hänestä tulee jotenkin erilainen. Kyseinen väite on kuitenkin väärä. Coloradon yliopiston tutkijat kävivät läpi 19 000 vanhempien sukupuolen vaikutuksia arvioinutta tutkimusta ja artikkelia ja päätyivät yksiselitteiseen lopputulokseen: vanhempien sukupuolilla tai yksinhuoltajuudella ei ole vaikutusta lasten käyttäytymiseen, psykologisiin ominaisuuksiin tai koulumenestykseen. 19 000 tutkimusta — siinä teille vaikutusarviot.

Tutkijoiden kanssa saa toki olla eri mieltä, ja tiedän monen täällä myös olevan tai ainakin lukevan tutkimuksia valikoivasti. Mutta siinä on olemassa se huomattava riski, että voi olla väärässä. Tosiasiat eivät ole mielipidekysymyksiä, ihmisoikeudet eivät ole mielipidekysymyksiä.

18.45 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa puhemies! Viime kaudella eduskunta hyväksyi tasa-arvoisen avioliittolain, ja on kunnia olla tässä antamassa tukensa tälle lain voimaansaattamiselle. Viime kaudella laki tuli historiallisesti hyväksytyksi ensimmäisenä kansalaisaloitteena Suomessa. Tämän kansanliikkeen voimasta kertoo hyvin se, että tasa-arvoista avioliittoa vaatinut kansalaisaloite sai jo ensimmäisenä päivänään yli 100 000 allekirjoitusta. Tämä osoittaa hyvin sen, että tällä päätöksellä on vahva Suomen kansan tahto ja teko on yksi Suomen historian merkittävimmistä demokraattisista voimannäytteistä.

Olen iloinen siitä, että näillä lainmuutoksilla otamme merkittävän ja edistyksellisen askeleen kohti yhdenvertaisempaa ja tasa-arvoisempaa Suomea. Lakia on puolustettu täälläkin oikeutetusti tasa-arvon ja ihmisoikeuksien näkökulmasta, mutta tällä lailla ja näillä uudistuksilla on myös paljon suurempi ja periaatteellisempi merkitys koko yhteiskunnallemme ja sen kulmakiville. "Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella." Näin sanoo siis perustuslakimme. Mielestäni siksi hyväksymällä nämä hallituksen esittämät lakimuutokset ja pitämällä voimassa edellisen eduskunnan päätöksen tasa-arvoisesta avioliittolaista noudattaa ja vahvistaa se Suomen perustuslakia yhä paremmin. Lisäksi tämä lisää kansakuntamme yhdenvertaisuutta ja ihmisten onnellisuutta, sekä täälläkin moniin uudistuksiin kielteisesti suhtautuvien olisi syytä muistaa, että nämä kirjaukset eivät ole keneltäkään pois, päinvastoin.

Haluan kiittää vielä kaikkia ihmisiä, jotka ovat tehneet rohkeasti työtä ensinnäkin tämän kansalaisaloitteen eteen mutta laajemminkin ihmisoikeuksien ja oikeudenmukaisuuden

puolesta yhteiskunnassamme. Tässä työssä haluan olla myös itse mukana. Nämä avioliittolain muutoksen kirjaukset osoittavat sen, että tämä työ ihmisoikeuksien puolesta tuottaa myös tulosta, ja onneksi niin. Mutta tämäkin keskustelu on tänään osoittanut, että se työ ei ole aina helppoa ja se vaatii myös rohkeutta. Siksi haluan lopuksi vielä kiittää teitä rohkeita ihmisiä, ihmisoikeuksien puolustajia: kiitos.

18.48 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kasville täytyy ensin sanoa, että jos Raamattua siteerataan, sitä perinteistä, niin siellä on kyllä miehen ja naisen välinen avioliitto se, mitä peräänkuulutetaan. Sitten nykyisin on kyllä saatavissa jo niin sanottu sukupuolineutraali Raamattu, jossa kaikki tarvittavat jakeet on muutettu sillä tavalla, että se ei olisi ristiriidassa näiden nykyisten filosofioiden kanssa.

Edustaja Kasvi puhui myös suvaitsevaisuudesta. Sitten hän varmasti suvaitsee myös meitä eri tavalla ajattelevia, ja samoin olen kyllä samaa mieltä, että — 19 000 tutkimusta — tutkimuksia voidaan tulkita hyvin monella tapaa, ja monia tuhansia, kymmeniätuhansia tutkimuslähteitä on myös sellaisia, jotka kertovat aivan toista vaikutuksista lapsiin.

Mutta se varsinainen syy, minkä takia pyysin tätä puheenvuoroa, oli tähän translakiin kannan ottaminen. Olen ollut transihmisten ja myös nuorten kanssa tekemisissä ammattini puolesta ja muutoinkin, ja aina ollaan puhuttu, itse asiassa näihin päiviin asti, että ihminen on fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen, ja haluaisin itse jatkaa, että myös hengellinen kokonaisuus. Joka tapauksessa jokainen ihminen on tällainen kokonaisuus, ja nyt sitten halutaan ykskaks irrottaa siitä tämmöinen juridinen osa.

Minä olen erityisen huolissani meidän nuorista, jotka hyvin helposti seuraavat valtavirtauksia ja kuuntelevat tuntemuksiaan. Kun näitä nuoria katselee, niin monella ei ole oikein selvää, mitä ollaan tänään, mitä ollaan huomenna ja minkä tahdin mukaan marssitaan. Minusta on erittäin vaarallista lähteä sille tielle, että ihmisestä eroteltaisiin ikään kuin juridinen osa ja sitten olisi fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen osa erikseen. Sen lisäksi itse (Puhemies koputtaa) lääkärinä tiedän, että esimerkiksi aivot kehittyvät vielä 24:ään, jopa 25 vuoteen asti, ja jos ajatellaan, että pelkkien ikään kuin (Puhemies koputtaa) tuntemusten perusteella ruvetaan määrittelemään, niin ajattelen kyllä, että helposti mennään ojasta allikkoon.

Sitten haluaisin myös mainita tämän, että naimattomuusvaatimusta poistettaisiin, avioliitossa voisi olla vaikka sukupuolenvaihdoksen tekisikin. Minusta tämä taas osoittaa sitä, millä tavalla avioliiton arvostusta katsotaan, elikkä että aviopuoliso voisi muuttua, tehdä vaihdoksen ja olla ikään kuin toinen sen jälkeen, kun sukupuolenvaihdos on tehty. Minusta tietty loogisuus, tietty järjestelmällisyys (Puhemies koputtaa) meidän yhteiskunnassa pitää säilyä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jos edustaja haluaa jatkaa, pyydän häntä siirtymään tänne puhujapönttöön.

18.51 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa puheenjohtaja! Täällä edustaja Filatov sanoi, että avioliitto-sana on kompleksinen. Sitä on ehkä hieman vaikea ymmärtää, koska se on yksi vanhimpia käsitteitä ja sen merkitys on täysin selvä, mitä sillä tarkoitetaan. Se ei ihan minulle avautunut, mitä hän tällä tarkoitti.

Sitten mitä tulee lainsäädäntöön, niin meillä on paljon erityislainsäädäntöä, joka huomioi ihmisen tilan, tilanteet ja aseman erityistilanteessa. Otetaan vaikka vammaislaki esimer-

kiksi. Meillä on niin sanottu yleislaki ja erityislaki, jotka kuuluvat tällaiseen perusoikeusnormihierarkian käsitteistöön.

Arvoisa puheenjohtaja! Avioliittolaki on erityislaki, se huomioi tietyn ihmissuhteen erityisyyden ja ainutlaatuisuuden. Sen tähden sillä, että se muutetaan, on myös erittäin pitkälle meneviä vaikutuksia, ja näistä vaikutuksista me emme ole olleet valmiita ottamaan selvää, koska kun tämä päätös täällä tehtiin — kuitenkin aika niukalla enemmistöllä, istuin lehtereillä silloin seuraamassa sitä äänestystä — niin se tehtiin hyvin paljon tunteen pohjalta, ei perustuen siihen, mitä ne tosiasiat siellä taustalla olivat.

Arvoisa puheenjohtaja! Se on kuitenkin nyt voimassa oleva. Niin kuin ministeri Lindström sanoi, tällä mennään, ja oikeusministeriö toimii sen mukaan, mitä on säädetty. Mutta vielä korostan sitä, että kaikki eduskunnat omana aikanaan, omalla istuntokaudellaan muuttavat edellisten eduskuntien lakeja. Se on täysin normaalia, eikä siitä pidä ketään syyttää tai tuomita.

18.53 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Olen aika hämmästyneenä seurannut tätä keskustelua tästä hallituksen esityksestä. Mielestäni tähän paljon puhuttuun lähimmäisenrakkauteen ja kristinuskoon kuuluu se, että rakastetaan lähimmäistä ja sillä sipuli. Mielestäni avioliitto kuuluu selkeästi miehen ja naisen väliseksi liitoksi. Sellaiseksi se aikanaan on luotu, ja sellaisena se mielestäni tulee pitää.

Mitä tulee tähän samaa sukupuolta olevien vihkimiseen liittoon, niin nykyisen lainsäädännön mukaan tämä parisuhde on virallisesti lainmukainen, se on rekisteröitävissä ja se on saanut näin ollen lainsuojan Suomessa. Se, että avioliitto on aikanaan tällaiseksi luotu, miehen ja naisen väliseksi liitoksi, on mielestäni pyhä asia ja sitä tulee kunnioittaa.

En moiti ketään niitä henkilöitä, jotka ovat tässäkin salissa kovia puheenvuoroja käyttäneet. Ymmärrän heitä. Mutta toivoisin, että keskustelu olisi tässä asiassa hieman sivistyneempää, ettemme syyttelisi toisia. Tämä on vakaumuskysymys. Minulla se on myös sitä. Koko länsimainen sivistyshän perustuu kristinuskoon, se on kylmä tosiasia. Totta kai kristinuskon piikkiin on tehty paljon pahaakin tässä maailmassa, mutta itse se sana, mitä varten se on tehty, on hyvä ja läpeensä hyvä. Se on tätä maailmaa pitänyt pystyssä jo pitkään, ja siksi olen vähän hämmästynyt tästä keskustelun tasosta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä, mitä tulee lasten adoptio-oikeuteen ja sen muuttamiseen, mielestäni lapsella pitää olla aidosti mahdollisuus isään ja äitiin. Se on semmoinen rikkomaton oikeus, jota minä en kyllä lähtisi rikkomaan. Kunnioitan sitä toistakin mielipidettä, mutta maailma on kuitenkin sellainen paikka, että jokaisella ihmisellä myöhemmin jossakin iässä tulee se isän ja äidin identiteettiasia eteen. Sille, että tämä maailma on mennyt tällaiseksi, minä en heikoilla voimillani mitään mahda. Mutta todellakin toivon, että kunnioitettaisiin tätä vanhaa hyvää perinnettä, joka kristinuskoon perustuu.

Omalta osaltani en hyväksy tätä lakia ja tulen sitä vastaan äänestämään. Mutta en tuomitse niitäkään, jotka tätä kannattavat, koska kristityn asia ei ole ruveta tuomariksi.

18.55 **Tapani Tölli kesk:** Arvoisa puhemies! On hyvin tärkeää, että tällaisesta paljon mielipiteitä nostattavasta asiasta käytävä keskustelu on asiallista ja kunnioitamme keskustelussa toistemme näkemyksiä ja kuuntelemme mielipiteitä. Kiinnitän tässä keskustelussa huomiota kahteen asiaan.

Kun tässä yhteydessä erityisen voimakkaasti korostetaan tasa-arvoa ja tasavertaisuutta, niin kun tämä lakihan hyväksyttiin jo viime valtiopäivillä, niin huolimatta siitä, että se hy-

väksyttiin, se perusero, joka on miehen ja naisen avioliiton ja samaa sukupuolta olevan parisuhteen välillä, säilyy eduskunnan päätöksestä huolimatta. Siinä meidän toimivaltuutemme loppuvat.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiota, on lapsen oikeudet. Niistä me paljon puhumme. Kun me puhumme lapsen oikeudesta, verrataan isään ja äitiin, ja suhteessa aikuisten oikeuksista, niin meidän aina tulisi tarkastella ensisijaisesti sitä heikomman näkökulmasta eli lapsen näkökulmasta, jonka oikeus on vahvempi.

18.57 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa puheenjohtaja! Vielä yksi näkökulma, nämä seuraukset, joita tällä lailla tulee olemaan. Yksi on, kun aika hyvin tunnen tätä kristillistä kenttää: Kuitenkin suomalaisista vielä 78 prosenttia kuuluu johonkin kristilliseen yhteisöön, ja tiedän, että siellä sisällä tällä hetkellä kulkeva keskustelu on sen suuntainen, että jos tässä nyt halutaan eriyttää, ikään kuin sanotaan, että tehköötkristilliset yhteisöt, mitä lystäävät, ja me täällä teemme, mitä lystäämme, niin sitten nämä yhteisöt tulevat tekemään, mitä lystäävät, ja he sanoutuvat irti tästä pitkästä traditiosta, jossa he ovat kantaneet vastuun siitä, että avioliittoja ja parisuhteita solmitaan sellaisella tavalla, että sillä on tietty institutionaalinen merkitys. He tulevat sitten kyllä vetämään omat johtopäätöksensä. Siinä on kyllä valtiovallalla ihmettelemistä, mistä ne rahat kaivetaan näihin moniin asioihin, joita tälläkin saralla tehdään.

Sitten vielä, arvoisa puheenjohtaja, edustaja Kasville: Jos edustaja Kasvi kaipaa teologista keskustelua Raamatusta, minulla on 18 Raamattua ja mielelläni keskustelen hänen kanssaan. Niitä on ihan joka lähtöön, erivärisiä, -kokoisia ja eri kielillä. Mielelläni jatkan tätä keskustelua. Syödään vaikka berliininmunkki, minä tarjoan sen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.